

รายงานผลการดำเนินงานโครงการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

โครงการการศึกษาความหลากหลายทางวัฒนธรรม และทางชีวภาพของสมุนไพรท้องถิ่น

หัวหน้าโครงการ

นายภานุพงษ์ พงษ์ชีวิน

คณะเภสัชศาสตร์

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

ผู้ร่วมโครงการ

นางสาวระวีวรรณ แก้วอมดวงค์

นางวิรัตน์ จันทร์ตรี

นายบัญชา ยิ่งงาม

ได้รับจัดสรรงบประมาณดำเนินโครงการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมจาก

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2549

ก
กิตติกรรมประกาศ

การดำเนินงานโครงการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมครั้งนี้ได้รับการจัดสรรงบประมาณจาก
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ปีงบประมาณ 2549

๒
สารบัญ

เรื่อง	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
สารบัญ	ข
สารบัญภาพ	ค
สารบัญตาราง	ช
คำอธิบายสัญลักษณ์	ฅ
บทที่ 1 บทนำ	1
1. หลักการและเหตุผล	1
2. วัตถุประสงค์	1
3. ลักษณะโครงการ	1
4. กลุ่มเป้าหมาย	1
5. แผนการปฏิบัติการ	2
บทที่ 2 ผลการดำเนิน โครงการ	4
1. การสำรวจพืชสมุนไพร	4
2. การจัดอบรมนักศึกษา	29
3. การจัดทำไสยทัศน์ศึกษา	30
บทที่ 3 สรุปผลการดำเนินโครงการ และข้อเสนอแนะ	31
1. สรุปค่าใช้จ่ายในการดำเนินโครงการ	31
2. สรุปผลการดำเนินโครงการ	31
3. ปัญหาและอุปสรรค	38
บรรณานุกรม	39
ภาคผนวก	40
- ภาคผนวก ก	41
- ภาคผนวก ข	47
- ภาคผนวก ค	79
- ภาคผนวก ง	84
- ภาคผนวก จ	86

ก
สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
ภาพที่ 1 โปสเตอร์เผยแพร่ความรู้ “เรื่อง พืชสมุนไพรพื้นบ้านอุบลราชธานี”	30
ภาพที่ 2 เครือส้มลม (<i>Aganonerion polymorphum</i>).....	48
ภาพที่ 3 ต่อไล่ (<i>Allophylus cobbe</i>).....	48
ภาพที่ 4 ข่าใหญ่ (<i>Alpinia galanga</i>).....	48
ภาพที่ 5 ขางคำ (<i>Anisochilus harmandii</i>).....	48
ภาพที่ 6 เสี้ยวเครือ (<i>Bauhinia penicilliloba</i>).....	49
ภาพที่ 7 ม้าอีเก้ง (<i>Buchnera cruciata</i>).....	49
ภาพที่ 8 หุน (<i>Argyreia osyrensis</i>).....	49
ภาพที่ 9 ขี้เจียก (<i>Argyreia thorelii</i>).....	49
ภาพที่ 10 อีคู่ป่า (<i>Camchaya spinulifera</i>).....	50
ภาพที่ 11 การบูรคาน (<i>Centranthera siamensis</i>).....	50
ภาพที่ 12 เพชรพระอินทร์ (<i>Cirrhopetalum lepidum</i>).....	50
ภาพที่ 13 พวงพิชาว (<i>Clerodendrum schmidtii</i>).....	50
ภาพที่ 14 หมักก้านต่อ (<i>Clerodendrum serratum</i>).....	51
ภาพที่ 15 อัญชัน (<i>Clitoria ternatea</i>).....	51
ภาพที่ 16 จวงส้ม (<i>Combretum pilosum</i>).....	51
ภาพที่ 17 เอื้อง (<i>Costus speciosus</i>).....	51
ภาพที่ 18 คิ้วเกลี้ยง (<i>Cratoxylum cochinchinense</i>).....	52
ภาพที่ 19 คิ้วขน (<i>Cratoxylum formosum</i>).....	52
ภาพที่ 20 ชูกระเจียว (<i>Curcuma sparganifolia</i>).....	52
ภาพที่ 21 บวบลม (<i>Dischidia major</i>).....	52
ภาพที่ 22 แปบแป (<i>Dischidia nummularia</i>).....	53
ภาพที่ 23 ฝนแสนห่า (<i>Drosera burmanii</i>).....	53
ภาพที่ 24 ฝนแสนห่าดิน (<i>Drosera indica</i>).....	53
ภาพที่ 25 ขี้ไพนกลุ่ม (<i>Elephantopus scaber</i>).....	53

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
ภาพที่ 26 ตานกกรด (<i>Ellipanthus tomentosus</i>).....	54
ภาพที่ 27 ปอเต่าไห้ (<i>Enkleia siamensis</i>).....	54
ภาพที่ 28 บ้าบน (<i>Entada reticulata</i>).....	54
ภาพที่ 29 หุ่นไห้ (<i>Erythroxylon cuneatum</i>).....	54
ภาพที่ 30 เอียนค้อน (<i>Euryxcoma harmandiana</i>).....	55
ภาพที่ 31 เอียนค้อน (<i>Eurycoma longifolia</i>).....	55
ภาพที่ 32 มั่นปลา (<i>Fagraea fragrans</i>).....	55
ภาพที่ 33 หางกวางคู่ (<i>Ochna serrata</i>).....	55
ภาพที่ 34 ก้านเหลือง (<i>Gonocaryum lobbianum</i>).....	56
ภาพที่ 35 ขมิ้นคั่น (<i>Hedyotis corymbiformis</i>).....	56
ภาพที่ 36 ปอบิด (<i>Helicteres hirsute</i>).....	56
ภาพที่ 37 โมกเคี้ย (<i>Holarrhena curtisii</i>).....	56
ภาพที่ 38 โมกขาว (<i>Holarrhena pubescens</i>).....	57
ภาพที่ 39 ไคร้น้ำ (<i>Homonoia riparia</i>)	57
ภาพที่ 40 หูลิง (<i>Hymenocardia wallichii</i>).....	57
ภาพที่ 41 ตาลเคี้ยว (<i>Hypoxis aurea</i>).....	57
ภาพที่ 42 หมากบก (<i>Irvingia malayana</i>).....	58
ภาพที่ 43 เข็มแดง (<i>Ixora javanica</i>).....	58
ภาพที่ 44 ชื่นบ่อฮี (<i>Justicia procumbens</i>).....	58
ภาพที่ 45 บานค้ำน้อย (<i>Kaempferia filifolia</i>).....	58
ภาพที่ 46 สบแห้ง (<i>Kaempferia larsenii</i>).....	59
ภาพที่ 47 ตูบหมูป (<i>Kaempferia rotunda</i>).....	59
ภาพที่ 48 หมี่ (<i>Litsea glutinosa</i>).....	59
ภาพที่ 49 เดือยไก่ (<i>Madhuca kerrii</i>).....	59
ภาพที่ 50 ก้านทอง (<i>Millingtonia hortensis</i>).....	60
ภาพที่ 51 กำลั้งช้างสาร (<i>Ochna integerrima</i>).....	60

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
ภาพที่ 52 อีทก (<i>Olex psittacorum</i>).....	60
ภาพที่ 53 หนวดแมว (<i>Orthosiphon aristatus</i>).....	60
ภาพที่ 54 หนวดปลา (<i>Orthosiphon rubicundus</i>).....	61
ภาพที่ 55 กวางสะเล็น (<i>Peristrophe lanceolaria</i>).....	61
ภาพที่ 56 อีตู่ตัน (<i>Platostoma palustre</i>).....	61
ภาพที่ 57 จำปาน้ำ (<i>Pogostemon globulosus</i>).....	61
ภาพที่ 58 หางหมาไน (<i>Psilotrichum ferrugineum</i>).....	62
ภาพที่ 59 ก้นถ้วยใหญ่ (<i>Rhodomyrtus tomentosa</i>).....	62
ภาพที่ 60 นมฤาษี (<i>Sophora exigua</i>).....	62
ภาพที่ 61 ม้าออกแดง (<i>Spirolobium cambodianum</i>).....	62
ภาพที่ 62 ชางควาย (<i>Styrax benzoides</i>).....	63
ภาพที่ 63 ดอกไผ่ (<i>Suregada multiflorum</i>).....	63
ภาพที่ 64 เป็ย (<i>Terminalia mucronata</i>).....	63
ภาพที่ 65 เกล็ดหอย (<i>Torenia fournieri</i>).....	63
ภาพที่ 66 นางแข่งขาว (<i>Trigonostemon reidioides</i>).....	64
ภาพที่ 67 หางหมาจอก (<i>Uraria crinita</i>).....	64
ภาพที่ 68 มั่นป้าบะ (<i>Utricularia bifida</i>).....	64
ภาพที่ 69 แดลเด้า (<i>Utricularia delphinoides</i>).....	64
ภาพที่ 70 อีเต้าบะ (<i>Utricularia minutissima</i>).....	65
ภาพที่ 71 แสนงูเขียว (<i>Vanilla aphylla</i>).....	65
ภาพที่ 72 การสำรวจพืชสมุนไพรเพื่อเก็บข้อมูลก่อนพานักศึกษาเข้ามาศึกษา ในอุทยานแห่งชาติภูจองนายอย.....	80
ภาพที่ 73 การบรรยายขณะเดินศึกษาพืชสมุนไพร.....	80
ภาพที่ 74 หมอยาสมุนไพรให้ความรู้แก่นักศึกษาเกี่ยวกับลักษณะพืชสมุนไพร และการเก็บสมุนไพร.....	81
ภาพที่ 75 เข้าหน้าที่ป่าไม้แสดงลักษณะเด่นของพืชสมุนไพรชนิดหนึ่ง.....	81

ฉ
สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
ภาพที่ 76 เจ้าหน้าที่ป่าไม้ให้ความรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแก่นักศึกษาที่ร่วมโครงการ.....	82
ภาพที่ 77 บรรยายการเดินป่าศึกษาพืชสมุนไพร ณ อุทยานแห่งชาติภูจองนายอย.....	82
ภาพที่ 78 นักศึกษามีกิจกรรมร่วมกันช่วยสร้างความสามัคคีภายในชั้นปี.....	83
ภาพที่ 79 ผู้ร่วม โครงการถ่ายภาพร่วมกัน ณ ป่าดงนาทาม อุทยานแห่งชาติผาแต้ม.....	83

๗
สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
ตารางที่ 1 จำนวนพืชสมุนไพรพื้นบ้านที่พบในแต่ละวงศ์	32
ตารางที่ 2 พืชสมุนไพรพื้นบ้าน 70 ชนิด	33

๗

คำอธิบายสัญลักษณ์

ม	=	เมตร
ซม	=	เซนติเมตร
มม	=	มิลลิเมตร

บทที่ 1

บทนำ

1. หลักการและเหตุผล

การศึกษาพืชสมุนไพรส่วนมากจะเริ่มค้นศึกษาจากพืชที่พบได้ทั่วไปใกล้ตัวและที่ปรากฏในตำราพฤกษศาสตร์ การศึกษาพืชที่พบได้เฉพาะของท้องถิ่นยังมีการศึกษาไม่มากนัก ซึ่งจะศึกษาในทางยาเพื่อการบำบัดรักษาโรคร้อยหายาก ความรู้เรื่องต้นไม้ของท้องถิ่นในสังคมอีสานจึงยังจำกัดมาก ที่มีมักเป็นเอกสารของหมอพื้นบ้าน ปราชญ์ชาวบ้านของท้องถิ่น เช่น หนังสือสมุนไพรอีสานจากสำนักพิมพ์ศิริธรรม และหนังสือกถาอีสาน ของคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งอาศัยคำบอกเล่าของหมออีสานเป็นส่วนในการสร้างองค์ความรู้ การศึกษาพืชสมุนไพรของท้องถิ่นจึงยังเป็นเรื่องสำคัญเร่งด่วน

แม้นักศึกษาเภสัชศาสตร์จะศึกษาสมุนไพรจากตำราสมุนไพรพื้นฐานจากพืชที่พบได้ทั่วไปเป็นหลัก แต่การส่งเสริมการศึกษาพืชสมุนไพรท้องถิ่นควบคู่ไปด้วยนั้น นักศึกษาจะไม่ได้เรียนรู้เฉพาะความหลากหลายทางชีวภาพของพืชสมุนไพร หากจะเรียนรู้ความหลากหลายทางวัฒนธรรมการใช้ยาสมุนไพรจากหมอพื้นบ้านอีกด้วย

2. วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาความหลากหลายของพันธุ์พืชสมุนไพรท้องถิ่นในแง่ของชื่อท้องถิ่น ลักษณะของพืชสมุนไพร วัฒนธรรมการใช้ยาสมุนไพรของหมอพื้นบ้านเพื่อการบำบัดรักษาโรค รวมถึงเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้นอกหลักสูตรของนักศึกษาเภสัชศาสตร์ที่เรียนวิชาเภสัชพฤกษศาสตร์

3. ลักษณะโครงการ : เป็น โครงการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

ลักษณะการสำรวจ ศึกษา และวิจัยเพื่อรวบรวมข้อมูล

4. กลุ่มเป้าหมาย

นักศึกษาเภสัชศาสตร์ที่เรียนวิชาเภสัชพฤกษศาสตร์และนักศึกษาที่สนใจ	100 คน
หมอพื้นบ้านที่มีความรู้เรื่องพืชสมุนไพร	20 คน
คณาจารย์และบุคลากรคณะเภสัชศาสตร์ และผู้ที่สนใจ	10 คน

5. แผนการปฏิบัติการ

1) ขั้นตอนการดำเนินงานและช่วงเวลา

งาน	ช่วงเวลา
1. เสนอขอรับการจัดสรรงบประมาณ	สิงหาคม-กันยายน 2548
2. ทบทวนองค์ความรู้จากเอกสารพืชสมุนไพรพื้นบ้าน	ตุลาคม-ธันวาคม 2548
3. สำรวจพืชสมุนไพร	มกราคม-กันยายน 2549
4. อบรมนักศึกษา	สิงหาคม-กันยายน 2549
5. จัดทำโปสเตอร์ศึกษา และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์	กันยายน-ตุลาคม 2549
6. รวบรวมข้อมูลการสำรวจ	ตุลาคม 2549-มกราคม 2550
7. จัดทำรายงานสรุปโครงการ	กุมภาพันธ์-มีนาคม 2550

2) วิธีดำเนินโครงการ

โครงการศึกษาความหลากหลายทางวัฒนธรรมและทางชีวภาพของสมุนไพรท้องถิ่นมีวิธีดำเนินโครงการ ดังนี้

1. ทบทวนเอกสารเกี่ยวกับพืชสมุนไพรท้องถิ่น และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. เลือกสถานที่ในการศึกษาในเขตจังหวัดอุบลราชธานี
3. ออกสำรวจเก็บข้อมูลพืชสมุนไพรพร้อมกับหมอยาพื้นบ้านในเขตจังหวัดอุบลราชธานี ถ่ายภาพพร้อมระบุชื่อวิทยาศาสตร์ที่ถูกต้อง
4. รวบรวมข้อมูลพืชสมุนไพรที่พบทั้งหมด จัดทำคู่มือในการอบรมนักศึกษาในภาคสนาม
5. นำข้อมูลพืชสมุนไพรไปจัดทำโปสเตอร์เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์
6. สรุปข้อมูลโครงการ
7. จัดทำรายงานโครงการ

3) กำหนดการจัดอบรม

กำหนดการจัดอบรม โครงการการศึกษาความหลากหลายทางวัฒนธรรมและทางชีวภาพของสมุนไพรท้องถิ่น ณ อุทยานแห่งชาติผาแต้ม อ.โขงเจียม จ.อุบลราชธานี ในวันที่ 26-27 สิงหาคม 2549 เป็นดังนี้

26 สิงหาคม 2549

- 06.00 น. ออกเดินทางจาก คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
- 09.00 น. ถึง อุทยานแห่งชาติผาแต้ม อ.โขงเจียม จ.อุบลราชธานี

- 10.00 น. เดินป่าศึกษาพืชสมุนไพร
- 12.00 น. รับประทานอาหารเที่ยง
- 13.00 น. เดินป่าศึกษาพืชสมุนไพร (ต่อ)
- 17.00 น. กลับถึงที่พัก
- 19.00 น. รับประทานอาหารเย็น

27 สิงหาคม 2549

- 08.00 น. รับประทานอาหารเช้า
- 09.00 น. เดินป่าศึกษาพืชสมุนไพร
- 12.00 น. รับประทานอาหารกลางวัน
- 13.00 น. เดินป่าศึกษาพืชสมุนไพร (ต่อ)
- 17.00 น. รับประทานอาหารเย็น
- 18.00 น. เดินทางกลับ
- 20.00 น. กลับถึงมหาวิทยาลัยอุบลราชธานีโดยสวัสดิภาพ

กำหนดการจัดอบรมโครงการการศึกษาความหลากหลายทางวัฒนธรรมและทางชีวภาพของสมุนไพรท้องถิ่น ณ อุทยานแห่งชาติภูจองนายอย อ.นาจะหลวย จ.อุบลราชธานี ในวันที่ 9 กันยายน 2549 เป็นดังนี้

9 กันยายน 2549

- 06.00 น. ออกเดินทางจากมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
- 09.00 น. ถึง อุทยานแห่งชาติภูจองนายอย
- 10.00 น. เดินป่าศึกษาพืชสมุนไพร
- 12.00 น. รับประทานอาหารกลางวัน
- 13.00 น. เดินป่าศึกษาพืชสมุนไพร (ต่อ)
- 17.00 น. กลับถึงที่พัก
- 19.00 น. รับประทานอาหารเย็น
- 21.00 น. ถึงมหาวิทยาลัยอุบลราชธานีโดยสวัสดิภาพ

บทที่ 2

ผลการดำเนินโครงการ

1. การสำรวจพืชสมุนไพร

การสำรวจสมุนไพรพื้นบ้านตามป่าอนุรักษ์ ในเขตจังหวัดอุบลราชธานี ได้แก่ อุทยานแห่งชาติผาแต้ม อุทยานแห่งชาติแก่งตะนะ อ.โขงเจียม จ.อุบลราชธานี และอุทยานแห่งชาติภูจองนายอย อ.นาจะหลวย จ.อุบลราชธานี รวมถึงป่าชุมชน ได้แก่ ป่าชุมชนวัดหนองเต่า อ.เหล่าเสือโก้ก จ.อุบลราชธานี พบพืชสมุนไพรทั้งหมด 70 ชนิด โดยหมอยาพื้นบ้านเป็นผู้ให้ข้อมูลด้านการใช้พืชสมุนไพร ซึ่งประกอบด้วยพืชชนิดต่างๆ ดังต่อไปนี้

เครือส้มลม ส้มลม

ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Aganonerion polymorphum</i> Spire (ภาพที่ 2)
วงศ์	Apocynaceae
ส่วนที่ใช้-สรรพคุณ	ราก-เข้ายาแก้คุดกขาว
ลักษณะพืช	

ไม้เลื้อย มียางขาว ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม แผ่นใบรูปไข่ รูปใบหอกหรือรูปรี ยาว 4-6 ซม. กว้าง 2-4 ซม. ช่อดอกออกที่ปลายยอด ดอกสีชมพู หรือแดงแกมชมพู ผลแบบฝัก

ต่อไล่

ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Allophylus cobbe</i> (L.) Raeusch. (ภาพที่ 3)
วงศ์	Sapindaceae
ส่วนที่ใช้-สรรพคุณ	รากและลำต้น-คั้นน้ำคั้นบำรุงเลือด
ลักษณะพืช	

ไม้พุ่มหรือไม้ยืนต้น ขนาดเล็ก สูง 2-10 เมตร กิ่งอ่อน มีขน ใบประกอบแบบนิ้วมือมีใบย่อย 3 ใบ เรียงสลับ ใบย่อย รูปไข่แกมขอบขนานถึงรูปใบหอก กว้าง 2-4 ซม. ยาว 5-10 ซม. ขอบใบช่วงบนจักฟันเลื่อย ช่วงล่างเรียบ ดอกช่อกระจุกหรือรูปทรงกระบอก ออกที่ซอกใบหรือใกล้ปลายกิ่ง ดอกย่อยจำนวนมาก ขนาดเล็กสีขาว ผลสด รูปไข่ถึงทรงกลม มีเมล็ดเดียว

ข่า ข่าใหญ่

ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Alpinia galanga</i> (L.) Willd. (ภาพที่ 4)
-----------------	---

วงศ์ Zingiberaceae
 ส่วนที่ใช้-สรรพคุณ เหง้า- เข้ายาแก้กลากเกลื้อน

ลักษณะพืช

ไม้ล้มลุก เหง้ามีข้อหรือปล้องเห็น ได้ชัดเหง้าสีน้ำตาลอมแสด ใบเดี่ยว เรียงสลับ รูปใบหอก รูปรีแกมขอบขนาน ปลายใบแหลม ขอบใบเรียบ โคนใบแหลมเกลี้ยง ก้านใบมีขนเล็กน้อย กาบใบหุ้มต้น ดอกช่อ ดอกย่อยขนาดเล็ก ใบประดับรูปไข่ กลีบเลี้ยงสีขาวอมเขียว มีขน โคนเชื่อมติดกัน ปลายแยกเป็นหยักมนๆ กลีบดอกมีโคนเชื่อมติดกันเป็นหลอดสั้นๆ ปลายแยกเป็น 3 กลีบ มีกลีบบนหนึ่งกลีบ กลีบล่างสองกลีบที่โคนกลีบดอกชั้นในมีเกสรเพศผู้ที่เป็นหมันขนาดเล็ก 2 อัน เกสรเพศผู้ 1 อัน รูปโค้งก้านเกสรแบน อับเรณูยาว ประมาณ 6-7 มม. รังไข่ 1 อัน รูปเกือบกลม ภายในแบ่งเป็น 3 ห้อง ผลรูปกลมหรือรี สีแดงอมส้ม ภายในมีเมล็ด 2-3 เมล็ด

ยางคำ

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Anisochilus harmandii* Doan (ภาพที่ 5)

วงศ์ Labiatae

ส่วนที่ใช้-สรรพคุณ ลำต้น- คั้นน้ำคั้นขับลม

ลักษณะพืช

ไม้พุ่ม สูงประมาณ 1 ม. ใบเดี่ยว เรียงตรงข้ามหรือออกรอบข้อ ใบรูปรีถึงรูปใบหอก หรือรูปขอบขนาน กว้าง 2-2.5 ซม. ยาว 5-6 ซม. มีขนสั้นหนานุ่มปกคลุมทั้ง 2 ด้าน ดอกช่อแบบช่อฉัตร ออกที่ปลายยอด ดอกย่อยอัดกันแน่น ไม่มีก้านดอกย่อย ดอกย่อยยาว 5 มม. กลีบเลี้ยงเชื่อมติดกัน ปลายแยกเป็น 5 แฉก กลีบดอกเชื่อมติดกันเป็นรูปปากเปิด ปลายแยกเป็น 5 แฉก สีขาวแกมม่วงอ่อน ผลแห้ง มีผลย่อย 4 ผล รูปไข่กลับ

หุน

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Argyreia osyrensis* (Roth) Choisy (ภาพที่ 6)

วงศ์ Convolvulaceae

ส่วนที่ใช้-สรรพคุณ ทั้งต้น- เข้ายากระจายเส้น

ลักษณะพืช

ไม้เถาเลื้อยพัน ลำต้นมีขนละเอียดสีขาวหรือสีเทา ใบเดี่ยว เรียงสลับ รูปไข่หรือรูปไข่กว้าง กว้าง 4-10 ซม. ยาว 4-12 ซม. โคนใบรูปหัวใจ แผ่นใบมีขนละเอียดทั้งสองด้าน ดอก

ช่อกระจุกออกที่ซอกใบ กลีบดอกสีม่วงแกมชมพูเชื่อมติดกันเป็นรูปประฆัง กลางกลีบด้านนอกมีแถบขนละเอียด ผลสด รูปไข่ สีแดง มี 1-2 เมล็ด หุ้มด้วยกลีบเลี้ยงที่ขยายตัว

ขี้เหล็ก

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Argyrea thorelii* Gagnep. (ภาพที่ 7)

วงศ์ Convolvulaceae

ส่วนที่ใช้-สรรพคุณ ราก- คั้นน้ำดื่มแก้ไอ

ลักษณะพืช

ไม้เลื้อยล้มลุก ใบเดี่ยว เรียงสลับ รูปแถบแกมรูปใบหอก กว้าง 1.2-2.5 ซม. ยาว 8-14 ซม. ปลายใบแหลมถึงเรียวแหลม โคนใบป้าน ก้านใบมีขนหยาบแข็ง ดอกช่อ แบบช่อกระจุกออกที่ซอกใบ ดอกย่อย 3-7 ดอก ใบประดับย่อยรูปแถบปลายแหลม กลีบเลี้ยง 5 กลีบ รูปใบหอกแกมรูปแถบ ปลายแหลม มีขนหยาบแข็ง กลีบดอกเชื่อมติดกันเป็นหลอด ปลายแยกเป็น 5 แฉก หลอดกลีบดอกยาว 4-5 ซม. แฉกกลีบดอกยาวประมาณ 2 ซม. ผลแห้งแตก ทรงกลม

เลี้ยวเครือ เลี้ยวแดง

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Bauhinia penicilliloba* Gagnep. (ภาพที่ 8)

วงศ์ Leguminosae

ส่วนที่ใช้-สรรพคุณ ราก- คั้นน้ำดื่ม บำรุงกำลัง

ลักษณะพืช

ไม้พุ่ม สูง 1-2 ม. ใบเดี่ยว เรียงสลับ รูปไข่กว้าง 9-14 ซม. ยาว 10-15 ซม. ปลายใบแยกเป็นสองแฉก เว้าลึกและกว้าง โคนใบรูปหัวใจ ผิวใบด้านบนมีขนละเอียดเป็นก้านะหนี่ สีน้ำตาล เส้นแขนงใบ 11-15 เส้น ดอกช่อกระจุก ออกที่ด้านข้างและปลายกิ่ง ยาวได้ถึง 10 ซม. กลีบดอกสีขาวหรือสีขาวครีม กลีบกลางมีเด้มสีเหลือง ผลเป็นฝัก รูปขอบขนานแกมรูปดาบ ผิวเกือบเรียบ แตกได้ สันด้านบนไม่นูน

ม้าอีเก่า หญ้าข้าวก่ำ

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Buchnera cruciata* D.Don (ภาพที่ 9)

วงศ์ Scrophulariaceae

ส่วนที่ใช้-สรรพคุณ ทั้งต้น- คั้นน้ำดื่มแก้ปวดข้อ

ลักษณะพืช

ไม้ล้มลุก สูง 20-80 ซม. ใบเดี่ยว ใบบริเวณโคนลำต้นเรียงตรงข้าม ใบใกล้ปลายยอด เรียงสลับ รูปไข่กลับ ถึงรูปแถบ กว้าง 0.7-1.8 ซม. ยาว 1-5 ซม. ปลายใบแหลม โคนใบสอบ ขอบใบเรียบ เป็นคลื่น หรือหยักซี่ฟัน ผิวใบ มีขนสาบทั้งสองด้าน ไม่มีก้านใบ ดอกช่อ คล้าย ช่อเชิงลด ยาวได้ถึง 4 ซม. ออกที่ปลายกิ่ง ดอกย่อยเรียงแน่น กลีบเลี้ยงเชื่อมติดกันเป็นหลอด ปลายแยกเป็น 5 แฉก กลีบดอกเชื่อมติดกันเป็นหลอด ปลายแยกเป็น 5 แฉก รูปรีหรือรูปไข่ กลีบ สีม่วง ผลแห้งแตก รูปทรงกระบอก เมล็ดจำนวนมาก

อีตุ๋ป่า พุ่มวง

ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Camchaya spinulifera</i> H.Koyama (ภาพที่ 10)
วงศ์	Compositae
ส่วนที่ใช้-สรรพคุณ	ทั้งต้น- คั้นน้ำดื่ม บำรุงกำลัง
ลักษณะพืช	

ไม้ล้มลุกปีเดียว สูงได้ถึง 1 ม. มีขนยาวปกคลุม ใบเดี่ยว เรียงสลับรูปใบหอกกลับ กว้าง กว้าง 1-2 ซม. ยาวประมาณ 5 ซม. ปลายใบแหลม โคนใบสอบ ขอบใบหยักซี่ฟัน มีขน ละเอียดทั้งสองด้าน ดอกช่อ แบบช่อกระจุกแน่น ดอกย่อยจำนวนมาก ช่อดอกตูมรูปทรงกลม วงใบประดับชั้นใน สีชมพูแกมเขียว กลีบดอก ยาวประมาณ 1 ซม. เชื่อมติดกัน สีชมพูเข้ม ผล แห้ง ไม่แตก เมล็ดอ่อน มี 1 เมล็ด

การบูรदान หย้าดอกลำโพง

ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Centranthera siamensis</i> T.Yamaz. (ภาพที่ 11)
วงศ์	Scrophulariaceae
ส่วนที่ใช้-สรรพคุณ	ทั้งต้น- คั้นน้ำดื่มแก้ท้องอืด
ลักษณะพืช	

ไม้ล้มลุกปีเดียว สูงได้ถึง 50 ซม. ลำต้นตั้งตรง มีขนสาบ ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม ใบ ใกล้ปลายยอดเรียงสลับ รูปไข่กลับแกม รูปไข่กลับแกมขอบขนาน หรือรูปใบหอก กว้าง 3-12 มม. ยาว 1-5 มม. ปลายใบมนหรือแหลม โคนใบสอบ ขอบใบเรียบหรือหยักซี่ฟัน มีขน สาบทั้งสองด้าน ดอกเดี่ยว ออกที่ซอกใบ ใบประดับย่อย 2 ใบ รูปเส้นด้าย ยาว 1-2 มม. กลีบ เลี้ยงเชื่อมติดกันเป็นกาบ ปลายเรียวแหลม ยาว 10-15 มม. มีขนสาบแข็ง กลีบดอกเชื่อมติดกัน เป็นรูปปากเปิด หลอดกลีบดอก ยาว 2.5-3.5 ซม. ปลายแยกเป็น 5 แฉก ขนาดไม่เท่ากัน รูปไข่

กว้างถึงถึงทรงกลม โคนกลีบสีม่วงแดง ปลายกลีบสีม่วงอ่อน ผลแห้งแตก รูปไข่ ปลายเรียวแหลม ยาว 8.-10 มม. เมล็ดรูปไข่ จำนวนมาก

เพชรพระอินทร์

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Cirrhopetalum lepidum* Schltr. (ภาพที่ 12)

วงศ์ Orchidaceae

ส่วนที่ใช้-สรรพคุณ ลำต้น- ฝนน้ำทาแก้ไฟ

ลักษณะพืช

กล้วยไม้อิงอาศัย ลำลูกกล้วยรูปไข่ เป็นสัน 4-5 สัน ยาว 1.5 ซม. ใบเดี่ยว มี 1 ใบ รูปขอบขนานแคบ กว้างประมาณ 2 ซม. ยาวได้ถึง 13 ซม. ดอกช่อ แบบช่อซี่ร่ม ออกจากโคนลำลูกกล้วย ดอกย่อย 7-10 ดอก เรียงแผ่ระนาบเดียวกันคล้ายรูปพัด กลีบเลี้ยงด้านบนและกลีบดอก สีม่วงแดงแกมเขียว ขอบเป็นขนครุย กลีบเลี้ยงคู่ล่างยาวประมาณ 3 ซม. ขอบกลีบด้านในเชื่อมติดกัน โคนกลีบสีชมพูเข้ม ปลายกลีบสีชมพูอ่อนถึงขาว กลีบปากขนาดเล็ก สีน้ำตาลแดงแกมเหลือง ผลแห้งแตก เมล็ดจำนวนมาก

พวงพีขาว

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Clerodendrum schmidtii* Clarke (ภาพที่ 13)

วงศ์ Labiatae

ส่วนที่ใช้-สรรพคุณ ราก- ฝนน้ำดื่มแก้ร้อนใน

ลักษณะพืช

ไม้พุ่ม ลำต้นตั้งตรง สูงได้ถึง 1 เมตร ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม รูปไข่แกมขอบขนานหรือรูปไข่ กว้าง 5-8 ซม. ยาว 12-17 ซม. ดอกช่อแยกแขนง ออกที่ซอกใบ ห้อยลง ดอกย่อยจำนวนมาก กลีบดอกสีขาวแกมเหลือง กลีบเลี้ยงสีแดงหม่น ผลสด รูปทรงกลม

หมักก้านต่อ

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Clerodendrum serratum* Moon (ภาพที่ 14)

วงศ์ Labiatae

ส่วนที่ใช้-สรรพคุณ ลำต้น- ดมน์้ำดื่มแก้ปวดเกร็งช่องท้อง

ลักษณะพืช

ไม้พุ่ม สูง 1-3 มม. กิ่งอ่อน สันเป็นเหลี่ยม มีขนสีน้ำตาล ใบออกรอบข้อ 3(-4) ใบ เนื้อใบคล้ายกระดาษ แผ่นใบรูปขอบขนาน ยาว 10-20 ซม. กว้าง 2-8 ซม. ปลายใบเรียวแหลม โคนใบรูปปลี ขอบใบหยักซี่ฟัน ก้านใบ 1.5-3 ซม. ช่อดอกแบบช่อแยกแขนง ออกตรงปลาย ยอด ช่อดัง รูปทรงกระบอก ยาว 17-25 ซม. ดอกสีขาวอมม่วง ผลแบบครุฟ เกือบกลม เมื่อสุก มีสีแดงแกมม่วง

อัญชัน

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Clitoria ternatea* L. (ภาพที่ 15)

วงศ์ Leguminosae

ส่วนที่ใช้-สรรพคุณ ราก- แก่โรคงูสวัด

ลักษณะพืช

ไม้ล้มลุกเลื้อยพัน ยาว 1-5 ม. ใบประกอบแบบขนนก เรียงสลับ ใบย่อย 3-9 ใบ รูปวงรีแกมขอบขนานหรือรูปวงรีแกมไข่กลับ กว้าง 1-3 ซม. ยาว 2-5 ซม. ดอกเดี่ยว ออกที่ซอกใบ กลีบดอกรูปดอกถั่ว สีน้ำเงิน ม่วงหรือขาว ตรงกลางกลีบสีเหลืองหม่นขอบสีขาว ผลเป็นฝัก รูปดาบ โค้งเล็กน้อย ปลายเป็นจะงอย แฉกเป็น 2 ฝา เมล็ดรูปไต จำนวน 6-10 เมล็ด

จวงส้ม

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Combretum pilosum* Moon (ภาพที่ 16)

วงศ์ Combretaceae

ส่วนที่ใช้-สรรพคุณ ราก- เข้ายาแก้ไข้หนักไม้

ลักษณะพืช

ไม้พุ่มรอเลื้อย ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม รูปขอบขนานแกมรูปไข่หรือรูปรี กว้าง 3-6 ซม. ยาว 6-18 ซม. ปลายใบเรียวแหลม โคนใบมนหรือเบี้ยว ใบมีขน ดอกช่อ แบบช่อแยกแขนง ช่อย่อยเป็นช่อกระจุก ยาว 5-20 ซม. ใบประดับรูปไข่ กลีบเลี้ยงเชื่อมติดกันเป็นรูปกรวย ยาว 0.7-1 ซม. ปลายแยกเป็น 5 แฉก กลีบดอก มี 5 กลีบ สีชมพูอ่อนถึงม่วง ผลแห้ง ทรงกลมรีหรือไข่กลับ มี 5 ปีก กว้าง 2-2.2 ซม. ยาว 2.4-2.8 ซม. สีเหลืองแกมน้ำตาล เมล็ดรูปรี ยาว 1-1.2 ซม.

เอื้อง เอื้องหมายนา

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Costus speciosus* (Koen.) Sm. (ภาพที่ 17)

วงศ์ Zingiberaceae
ส่วนที่ใช้-สรรพคุณ เหง้า- เข้ายาแก้ซางเด็ก

ลักษณะพืช

ไม้ล้มลุก มีเหง้าใต้ดิน ชอบขึ้นตามที่ชุ่มชื้น สูง 1.5-3 เมตร ใบเดี่ยว เรียงสลับ รูปวงรีแกมขอบขนานหรือรูปใบหอก กว้าง 5-8 ซม. ยาว 15-40 ซม. ดอกช่อออกที่ปลายกิ่ง กลีบดอกสีขาวตรงกลางดอกมีแต้มสีเหลืองหรือชมพู ผลแห้งแตกได้ รูปขอบขนานแกมสามเหลี่ยม

ตัว

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Cratoxylum cochinchinense* Blume (ภาพที่ 18)

วงศ์ Guttiferae

ส่วนที่ใช้-สรรพคุณ ต้นหรือราก- เข้ายาแก้กระษัยเส้น

ลักษณะพืช

ไม้ยืนต้น สูงได้ถึง 8-30 ม. ลำต้นเปลา มีน้ำยางสีเหลืองแกมแดง ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม รูปวงรีหรือรูปใบหอก กว้าง 2-3.5 ซม. ยาว 4.5-10 ซม. ดอกเดี่ยวหรือออกเป็นกระจุกๆ ละ 2-5 ดอก ที่ซอกใบหรือปลายกิ่ง กลีบดอกสีส้มหรือแดง ผลแห้งแตก รูปวงรี แข็ง เกือบเป็นมัน แตกเป็น 3 พู เมล็ดมีปีกบางๆ

ตัวขน

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Cratoxylum formosum* (Jack) Dyer (ภาพที่ 19)

วงศ์ Guttiferae

ส่วนที่ใช้-สรรพคุณ ราก- ต้มน้ำดื่มแก้ปัสสาวะขัด

ลักษณะพืช

ไม้ต้น สูง 8-15 เมตร มียางสีเหลือง ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม แผ่นใบรูปรีแกมไข่กับหรือรูปขอบขนาน ยาว 3-13 ซม. กว้าง 2.5-4.5 ซม. ช่อดอกเป็นกระจุกออกที่ซอกใบ ดอกสีขาวหรือชมพูอ่อน ผลแห้งแตกแบบแคปซูล

ขู่กระเจียว

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Curcuma sparganifolia* Gagnep. (ภาพที่ 20)

วงศ์ Zingiberaceae

ส่วนที่ใช้-สรรพคุณ เหง้า- เข้ายาแก้หืด

ลักษณะพืช

ไม้ล้มลุกอายุหลายปี มีเหง้าใต้ดิน สูง 15-30 ซม. ใบเดี่ยว เรียงสลับ รูปขอบขนานแกมรูปไข่ถึงรูปใบหอกแกมรูปไข่ กว้าง 3-5 ซม. ยาว 10-20 ซม. ปลายใบเรียวแหลม โคนใบมนถึงแหลม ดอกช่อ แบบช่อแยกแขนงลดรูป ออกที่ปลายลำต้นเทียม ใบประดับเรียงเวียนซ้อนกันเป็นรูปทรงกระบอก สีชมพูถึงแดง ปลายมีแฉกสีขาวหรือเขียว โคนใบประดับเชื่อมติดกันด้านข้าง มีช่อดอกย่อยในซอกใบประดับ แบบช่อเชิงลด มีกลีบเลี้ยงและกลีบดอกสีขาว กลีบปากสีขาวแฉกเหลืองและม่วงแกมชมพูเข้ม ผลแห้งแตก คล้ายทรงกลม เมล็ดมีเนื้อหุ้มเป็นริ้ว สีขาว

รวบรวม จุกโรหิณี

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Dischidia major* (Vahl) Merr. (ภาพที่ 21)

วงศ์ *Asclepiadaceae*

ส่วนที่ใช้-สรรพคุณ กระเปาะ- เข้ายาแก้โรคตับ

ลักษณะพืช

เลื้อย มียางขาว ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม แผ่นใบรูปไข่กว้างเกือบกลม ยาว 2-3 ซม. กว้าง 2-3 ซม. ดอกเป็นกระจุก ดอกย่อยมี 6-8 ดอก รูปคนโท สีเขียว

แปบแป

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Dischidia nummularia* R.Br. (ภาพที่ 22)

วงศ์ *Asclepiadaceae*

ส่วนที่ใช้-สรรพคุณ ทั้งต้น- เข้ายาแก้โรคตับ

ลักษณะพืช

ไม้ล้มลุก เลื้อยเกาะอิงอาศัย ยาว 10-50 ซม. ทุกส่วนมีน้ำยางขาว ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม รูปวงรีแกมรูปโล่กว้าง แผ่นใบมีเนื้อหนา กว้าง 4-8 มม. ยาว 4-11 มม. ดอกช่อกระจุก ออกที่ซอกใบ ดอกย่อยขนาดเล็ก 1-5 ดอก กลีบดอกรูปคนโท สีขาวแกมเหลือง มีรยางค์รูปมงกุฎ 5 อัน ผลเป็นฝัก รูปดาบแกมขอบขนาน แดงตะเข็บเดียว เมล็ดจำนวนมากมีกระจุกขนสีขาวคล้ายเส้นไหม

ฝนแสนห้า ออกบัว

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Drosera burmanii* Vahl (ภาพที่ 23)

วงศ์ Droseraceae
 ส่วนที่ใช้-สรรพคุณ ทั้งต้น- ขยี้ น้ำทาแก้ไฟลามทุ่ง งูสวัด
 ลักษณะพืช

ไม้ล้มลุก อายุหลายปี สูง 2-3 ซม. ใบเดี่ยว เรียงสลับเวียนเป็นแนวรัศมี รูปไข่กลับถึงรูปโล่ กว้าง 4-6 มม. ยาว 6-10 มม. ทอกระนาบไปกับพื้นดิน หูใบแยกเป็นสามแฉก ดอกช่อกระจับ ออกที่ปลายยอด ดอกย่อยเรียงเป็นแนวเดียว 2-25 ดอก ก้านช่อดอกยาวได้ถึง 10 ซม. กลีบดอกสีขาว ผลแห้งแตก เมล็ดสีดำ

ฝิ่นแสนห่าตัน หยาคน้ำค้าง

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Drosera indica* L. (ภาพที่ 24)
 วงศ์ Droseraceae
 ส่วนที่ใช้-สรรพคุณ ทั้งต้น- ขยี้ น้ำทาแก้ไฟลามทุ่ง งูสวัด
 ลักษณะพืช

ไม้ล้มลุก ลำต้นตั้งตรง สูง 5-25 ซม. ใบเดี่ยว เรียงสลับรูปเส้นยาว กว้าง 1-3 มม. ยาว 10-15 มม. สีเขียวอ่อน ใบอ่อนมีวงนอ ดอกช่อกระจับ ออกที่ซอกใบ ดอกย่อย 3-20 ดอก กลีบดอกสีม่วงแกมชมพู ผลแห้งแตก มีช่องเดียว

ขี้ไฟนกคุ้ม โตไม่รู้ล้ม

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Elephantopus scaber* L. (ภาพที่ 25)
 วงศ์ Compositae
 ส่วนที่ใช้-สรรพคุณ ราก- เคี้ยวกินสดแก้ไอ
 ลักษณะพืช

ไม้ล้มลุก ลำต้นสั้น ใบเดี่ยว เรียงซ้อนสลับเป็นวง รูปขอบขนาน หรือรูปใบหอกกลับ มักแผ่ราบไปกับผิวดิน ขอบใบหยักฟันเลื่อย ท้องใบมีขนมากกว่าหลังใบ ดอกช่อแทงออกจากกลางต้น ก้านช่อดอกแข็งได้ ดอกย่อยขนาดเล็ก กลีบดอกสีม่วง ออกเป็นกระจุกที่ปลายก้านดอก ร่องรับด้วยใบประดับแข็ง ผลเป็นผลแห้ง ไม่แตก

ตานกรวด คำรอก

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Ellipanthus tomentosus* Kurz (ภาพที่ 26)
 วงศ์ Connaraceae

ส่วนที่ใช้-สรรพคุณ ราก- ดม้น้ำคั้นแก้ปวดเมื่อย

ลักษณะพืช

ไม้ต้น สูงได้ถึง 30 เมตร ใบเดี่ยว เรียงสลับ แผ่นใบรูปรี รูปใบหอก หรือรูปไข่กลับ ยาว 7-22 ซม. กว้าง 3-9 ซม. ช่อดอกออกที่ซอกใบ ดอกสีขาว ผลแห้ง เมล็ดมีรกสีแดงติดอยู่

ปอเต่าไห้

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Enkleia siamensis* (Kurz) Nevling (ภาพที่ 27)

วงศ์ Thymeliaceae

ส่วนที่ใช้-สรรพคุณ ราก- ฝนน้ำคั้นแก้ท้องผูก

ลักษณะพืช

ไม้พุ่มรอเลื้อย สูง 2-5 เมตร ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม แผ่นใบรูปขอบขนาน รูปรี หรือรูปขอบขนานแกมใบหอก ยาว 6-10 ซม. กว้าง 1.5-2.5 ซม. ช่อดอกออกที่ปลายยอด ดอกสีเหลืองอ่อน ผลเนื้อเกือบกลม

บ้านน

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Entada reticulata* Gagnep. (ภาพที่ 28)

วงศ์ Leguminosae

ส่วนที่ใช้-สรรพคุณ ทั้งต้น- ทำลูกประคบแก้ปวดข้อ

ลักษณะพืช

ไม้พุ่มเลื้อยพัน ใบประกอบแบบขนนกสองชั้น เรียงสลับ มีข้อใบย่อย 2 คู่ ใบประกอบคู่ปลายเปลี่ยนรูปร่างเป็นมือเกาะ ใบย่อยเรียงตรงข้าม รูปขอบขนานแกม กว้าง 0.2-0.5 ซม. ยาว 0.6-1.6 ซม. ดอกช่อกระจุกเชิงลด ออกที่ซอกใบ ดอกย่อยจำนวนมาก กลีบดอกสีเขียวหรือแดงเข้ม ผลเป็นฝัก รูปขอบขนาน โค้งงอ สีน้ำตาล หักเป็นท่อนๆ แต่ละท่อนมี 1 เมล็ด เมล็ดรูปทรงกลม เปลือกแข็ง สีน้ำตาล

หุนไห้ไกรทอง

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Erythroxylon cuneatum* Kurz (ภาพที่ 29)

วงศ์ Erythroxylaceae

ส่วนที่ใช้-สรรพคุณ ราก- ดม้น้ำคั้นแก้โรคไตพิการ

ลักษณะพืช

ไม้พุ่มสูงได้ถึง 5 เมตร ใบเดี่ยว เรียงสลับ แผ่นใบรูปไข่กลับ รูปรี หรือรูปขอบขนาน ยาว 5-11 ซม. กว้าง 2-3 ซม. ช่อดอกออกที่ซอกใบ ดอกสีขาว หรือเหลืองแกมเขียว ผลแบบดรูพ รูปขอบขนานแกมไข่ เมื่อสุกมีสีแดง

เอียนค่อน ปลาไหลเผือกน้อย

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Eurycoma harmandiana* Pierre (ภาพที่ 30)

วงศ์ Simaroubaceae

ส่วนที่ใช้-สรรพคุณ ราก- คั้นน้ำดื่มแก้ไข้

ลักษณะพืช

ไม้พุ่มขนาดเล็ก มีรากแก้วขนาดใหญ่เพียงรากเดียว สูง 10-20 ซม. ใบประกอบ แบบขนนก เรียงสลับ ใบย่อย 11-17 ใบ รูปดาบ กว้าง 3-5 มม. ยาว 3-7 ซม. ผิวใบเรียบเป็นมัน ดอกช่อแยกแขนง ออกที่ซอกใบขนานกับพื้นดิน ดอกย่อยหลายดอก แยกเพศ สีแดงแกมม่วง ผลสด รูปไข่หรือขอบขนาน

เอียนค่อน ปลาไหลเผือก

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Eurycoma longifolia* Jack (ภาพที่ 31)

วงศ์ Simaroubaceae

ส่วนที่ใช้-สรรพคุณ ราก- ฝนน้ำดื่มแก้ปวดท้อง

ลักษณะพืช

ไม้ต้นขนาดเล็ก กิ่งและก้านมีสีดำ ไม่มีหูใบ ใบยาวเป็นใบประกอบแบบขนนกเรียงสลับ มียอดเดี่ยวออกมากตามปลายกิ่งใหญ่ ใบย่อยรูปหอกหรือรูปใบหอกแกมรูปไข่กลับ ปลายเรียว ก้านใบสั้นหรือไม่มี ดอกช่อขนาดใหญ่สีแดง หรือม่วงแดง ออกตามซอกใบ ใบประดับรูปสามเหลี่ยมขนาดเล็ก ก้านดอกย่อยยาว กลีบดอก 5-6 กลีบ รูปใบหอก รูปไข่ หรือรูปขอบขนานแกมไข่กลับ มีขนนุ่มทั้งสองด้าน ผลรูปรีหรือรูปไข่

มันปลา กันกรา

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Fagraea fragrans* Roxb. (ภาพที่ 32)

วงศ์ Gentianaceae

ส่วนที่ใช้-สรรพคุณ แก่น- แชน้ำดื่มแก้ไข้

ลักษณะพืช

ไม้ต้น สูง 9-25 เมตร ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม รูปรี กว้าง 3-3.5 ซม. ยาว 10-11 ซม. โคน และปลายใบแหลม ดอกมีสีขาวแกมเหลือง ออกเป็นช่อที่ปลายกิ่ง กลีบดอกเชื่อมติดกัน ปลายแยกเป็นแฉก ผลรูปเกือบกลม ขนาดเล็ก สีแดง

หางวางผู้

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Gomphia serrata* (Gaertn.) Kanis (ภาพที่ 33)

วงศ์ *Ochnaceae*

ส่วนที่ใช้-สรรพคุณ ลำต้น- ต้มน้ำดื่มแก้ปวดเมื่อย

ลักษณะพืช

ไม้ต้น ใบเดี่ยวรูปไข่หรือรูปไข่กลับแกมใบหอก ดอกช่อสีเหลืองออกตามปลายกิ่ง หรือซอกใบ ผลรูปไข่กลับ ผลสุกมีสีม่วงหรือดำ

ก้านเหลือง ดีหมี่

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Gonocaryum lobbianum* Kurz (ภาพที่ 34)

วงศ์ *Labiatae*

ส่วนที่ใช้-สรรพคุณ รากและลำต้น- เข้ายาแก้พิษาน

ลักษณะพืช

ไม้พุ่มหรือไม้ยืนต้น สูง 2-7 เมตร เปลือกต้นเรียบ สีเทาถึงน้ำตาล กิ่งก้านเรียวยาว ปลายกิ่งมีขนนุ่มละเอียด ใบเดี่ยวเรียงสลับ รูปขอบขนาน รูปวงรี หรือรูปไข่กลับแกมวงรี เนื้อใบหนาและเหนียว กว้าง 3-8 ซม. ยาว 10-16 ซม. ก้านใบสีเหลือง มีรอยย่นตามขวาง ดอก ช่อเชิงลด ออกที่ซอกใบเป็นช่อสั้นๆ ดอกย่อย 2-3 ดอก แยกเพศ อยู่คนละต้น กลีบดอกสีขาว แกมเขียว เชื่อมติดกันเป็นหลอด ผลสด รูปกระสวยแกมขอบขนาน สีเขียวเปลี่ยนเป็นสีม่วง หรือดำ

ขมิ้นต้น

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Hedyotis corymbiformis* Geddes (ภาพที่ 35)

วงศ์ *Rubiaceae*

ส่วนที่ใช้-สรรพคุณ ราก- ต้มน้ำดื่มแก้พิษาน

ลักษณะพืช

ไม้พุ่ม สูง 1-3 ม. เปลือกต้นสีน้ำตาลแกมเหลือง ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม รูปใบหอก กว้าง 1.5-4 ซม. ยาว 7-15 ซม. สีเขียวเข้ม ปลายใบเรียวแหลม โคนใบแหลม ดอกช่อ แบบช่อ แยกแขนง ออกที่ปลายยอด ยาว 8-15 ซม. ดอกย่อยขนาดเล็ก จำนวนมาก กลีบเลี้ยง 4 กลีบ กลีบดอกเชื่อมติดกันเป็นหลอดปลายแยกเป็น 4 กลีบ กลีบดอกสีขาวนวล ผลสด มี 1 เมล็ด

ปอบิด

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Helicteres hirsuta* Lour. (ภาพที่ 36)
วงศ์ Tiliaceae
ส่วนที่ใช้-สรรพคุณ ราก- ดม น้ำคั้นแก้ไข้

ลักษณะพืช

ไม้พุ่ม สูง 1-2 เมตร ลำต้น ตั้งตรง แตกกิ่งก้านมาก ทุกส่วนมีขนยาวรูปดาว ปกคลุมหนาแน่น ใบเดี่ยว เรียงสลับ รูปวงรีแกมขอบขนานหรือรูปขอบขนานแกมใบหอก กว้าง 7-10 ซม. ยาว 14-20 ซม. มีขนรูปดาวทั้งสองด้าน ดอกช่อกระจุก ออกที่ซอกใบ ดอกย่อยหลายดอก กลีบดอกสีม่วงแดง ผลปั้งแตกรูปขอบขนาน มีขนยาวสีน้ำตาลอ่อน เมล็ดจำนวนมาก

โมกเดี่ย พุดทุ่ง

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Holarrhena curtisii* King & Gamble (ภาพที่ 37)
วงศ์ Apocynaceae
ส่วนที่ใช้-สรรพคุณ ราก- ดม น้ำคั้นแก้บิด แก้ท้องเสีย

ลักษณะพืช

ไม้พุ่ม ลำต้นตั้งตรง มีน้ำยางขาว สูง 1-2 เมตร ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม สลับตั้งฉาก รูปไข่กลับหรือรูปวงรีแกมขอบขนาน กว้าง 2.5-5 ซม. ยาว 7-12 ซม. มีขนนุ่มละเอียดทั้งสองด้าน ดอกช่อแยกแขนง ออกที่ซอกใบและปลายกิ่ง ดอกย่อยจำนวนมาก กลีบดอกสีขาว เชื่อมติดกันเป็นรูปกรวย กลิ่นหอม ผลเป็นฝักคู่ รูปคล้ายดาบ แตกตะเข็บเดียว เมล็ดสีน้ำตาลมีกระดูกขนสีขาวคล้ายเส้นไหม

โมกขาว โมกหลวง

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Holarrhena pubescens* G. Don (ภาพที่ 38)
วงศ์ Apocynaceae
ส่วนที่ใช้-สรรพคุณ ราก- ดม น้ำคั้นแก้บิด แก้ท้องเสีย

ลักษณะพืช

ไม้ต้น สูง 8-15 เมตร ทุกส่วนมียางขาว ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม รูปไข่หรือรูปวงรี กว้าง 5-12 ซม. ยาว 10-20 ซม. ผิวใบสีเขียวแกมเหลือง ท้องใบมีขนนุ่ม ดอกช่อ ออกที่ซอกใบใกล้ปลายกิ่ง กลีบดอกสีขาวบริเวณกลางดอกสีเหลือง ผลเป็นฝักคู่

ไคร้หน้า

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Homonoia riparia* Lour. (ภาพที่ 39)

วงศ์ Apocynaceae

ส่วนที่ใช้-สรรพคุณ ราก- ต้มน้ำดื่มแก้ปัสสาวะขัด

ลักษณะพืช

ไม้พุ่ม เปลือกสีเทา เกลี้ยง กิ่งก้านเป็นเหลี่ยม มีขนสั้นๆ ใบเดี่ยวเรียงสลับกัน รูปขอบขนานแคบหรือรูปขอบขนานแคบแกมรูปหอก ปลายใบและโคนใบแหลม ขอบใบเรียบหรือหยักซี่ฟัน ดอกช่อ ออกที่ซอกใบ ดอกแยกเพศ ดอกเพศผู้ กลีบเลี้ยงรูปกลม แยกเป็น 3 แฉก ไม่มีกลีบดอก เกสรเพศผู้จำนวนมาก โคนเชื่อมติดกัน ดอกเพศเมีย มีช่อดอกหลวม กลีบเลี้ยงมี 5 กลีบ รูปไข่ปลายแหลม ด้านนอกมีขน ไม่มีกลีบดอก ผลกลมมีขน เมล็ดค่อนข้างเป็นรูปไข่

หูลิง หัวลิง

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Hymenocardia wallichii* Tul. (ภาพที่ 40)

วงศ์ Euphorbiaceae

ส่วนที่ใช้-สรรพคุณ แก่น-เข้ายาแก้ซางเล็ก

ลักษณะพืช

ไม้พุ่มหรือไม้ยืนต้น ขนาดเล็ก ผลัดใบ สูง 1.5-5 เมตร ใบเดี่ยว เรียงสลับ รูปไข่ รูปขอบขนานหรือรูปวงรี กว้าง 1.5-3 ซม. ยาว 2.5-7 ซม. ท้องใบมีขนและต่อม ดอกแยกเพศอยู่บนต้นเดียวกัน ดอกตัวผู้เป็นช่อเชิงลด สีเหลืองมีขนละเอียด ดอกตัวเมียเป็นช่อกระจุก ผลแห้งแตก แบนกว้าง แบ่งเป็น 2 พู คล้ายปีก มีเมล็ดเดียว

ตาลเดี่ยว วานดอกคำ

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Hypoxis aurea* Lour. (ภาพที่ 41)

วงศ์ Liliaceae

ส่วนที่ใช้-สรรพคุณ ราก- ฝนน้ำทาแก้สัว

ลักษณะพืช

ไม้ล้มลุก ทุกส่วนมีขน เหง้าทรงกลมถึงรูปทรงกระบอก ขาว ใบเดี่ยว เรียงเป็น
กระจุกใกล้ราก รูปแถบถึงรูปวงรีแคบ ปลายเรียวแหลม กว้าง 1-4 มม. ยาว 8-25 ซม. ดอกช่อ
กระจุกออกที่ซอกใบ ยาว 4-8 ซม. ดอกย่อย 1-3 ดอก กลีบรวมสีเหลือง ใบประดับรูปแถบ
ก้านดอกย่อยยาว 1.5-4 มม. ผลแห้งแตก ยาวประมาณ 7 มม.

หมากบก กระบก

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Irvingia malayana* A.W.Benn (ภาพที่ 42)

วงศ์ Irvingiaceae

ส่วนที่ใช้-สรรพคุณ แก่น- เข้ายาแก้ผื่นคัน แก้ไอ

ลักษณะพืช

ไม้ต้นขนาดใหญ่ สูงได้ถึง 30 ม. ใบเดี่ยว เรียงสลับ รูปรีแกมรูปขอบขนาน หรือรูป
ไข่ กว้าง 2.5-9 ซม. ยาว 8-20 ซม. ปลายใบแหลม โคนใบมน ใบหนาคล้ายแผ่นหนัง ดอกช่อ
แบบช่อแยกแขนง ยาว 5-15 ซม. ดอกย่อยขนาดเล็กจำนวนมาก มี 5 กลีบ สีขาวแกมเหลือง
ผลสด ทรงกลมรีมีเมล็ดเดี่ยว

เข็มแดง

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Ixora Javanica* (Blume) DC. (ภาพที่ 43)

วงศ์ Rubiaceae

ส่วนที่ใช้-สรรพคุณ ราก- เข้ายาบำรุงน้ำนม

ลักษณะพืช

ไม้พุ่ม ลำต้นตั้งตรง สูง 1.5-3 เมตร ใบเดี่ยวเรียงตรงข้าม รูปวงรีแกมขอบขนานถึง
รูปขอบขนานแกมไข่กลับ กว้าง 3-7 ซม. ยาว 7-17 ซม. หูใบอยู่ระหว่างก้านใบ ดอกช่อเชิง
หลั่น ออกที่ปลายกิ่ง ดอกย่อยจำนวนมาก กลีบดอกสีส้มเหลืองแกมแดงส้ม เชื่อมติดกันเป็น
หลอดยาว ผลสด รูปทรงกลม สีดำเมื่อสุก มี 2 เมล็ด

จันทน์ปอสี

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Justicia procumbens* L. (ภาพที่ 44)

วงศ์ Acanthaceae

ส่วนที่ใช้-สรรพคุณ ทั้งต้น- ต้มน้ำดื่มบำรุงกำลัง

ลักษณะพืช

ไม้ล้มลุก สูง 40-50 ซม. ลำต้นทอดนอน ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม แผ่นใบรูปแถบ หรือ รูปขอบขนาน ยาว 10-15 ซม. กว้าง 0.4-0.6 ซม. ปลายใบแหลม โคนใบสอบเรียว ช่อดอก ออกที่ปลายยอดและซอกใบ ดอกย่อยมี 10-15 ดอก ดอกขนาดเล็กสีม่วง ผลแห้งแล้วแตก รูป ไข่กลับแกมหอก

บานคำน้อย

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Kaempferia filifolia* K.Larsen (ภาพที่ 45)

วงศ์ Zingiberaceae

ส่วนที่ใช้-สรรพคุณ เหง้า- ต้มน้ำดื่มแก้คุดขาว

ลักษณะพืช

ไม้ล้มลุก สูงได้ถึง 20 ซม. เหง้าสั้น รากเป็นกระจุก ใบเดี่ยว เรียงเป็นกระจุกใกล้ราก รูปเส้นด้าย ยาว 9-15 ซม. ดอกช่อคล้ายช่อกระจุกแน่น ออกที่ซอกใบของสองใบบนสุด ดอกย่อย 2-3 ดอก กลีบดอกสีขาว เกสรตัวผู้ที่เป็นหมันลักษณะคล้ายกลีบดอก รูปขอบขนานแกม ไข่กลับ มีก้านกลีบ ปลายแยกเป็นสองแฉกไม่เท่ากัน กลีบปากแยกเป็นแฉกถึงโคน ปลายแยก เป็นสองแฉกไม่เท่ากัน กลีบปากแยกเป็นแฉกถึงโคน แฉกรูปไข่กลับแกมขอบขนาน ผลรูป ขอบขนาน แดงไม่เป็นระเบียบ เมล็ดรูปขอบขนาน สีเหลืองแกมน้ำตาลอ่อน

สบแห้ง

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Kaempferia larsenii* Sirirugsa (ภาพที่ 46)

วงศ์ Zingiberaceae

ส่วนที่ใช้-สรรพคุณ เหง้า- ฝนทาแก้พิษแมลงสัตว์กัดต่อย

ลักษณะพืช

ไม้ล้มลุก สูง 8-10 ซม. เหง้าขนาดเล็ก ใบเดี่ยว เรียงเป็นกระจุกใกล้ราก 2-4 ใบ รูป แถบแกมวงรีถึงรูปแถบ กว้าง 0.5-1 ซม. ยาว 6-9 ซม. ปลายใบแหลม โคนใบรูปสามเหลี่ยม ผิวเกลี้ยง ก้านใบยาวประมาณ 1 ซม. กาบใบยาว 3-4 ซม. เส้นใบรูปสามเหลี่ยมกว้าง ยาวประมาณ 1 มม. ผิวเกลี้ยง ดอกช่อคล้ายช่อกระจุกแน่น ออกที่ซอกใบของสองใบบนสุด กลีบดอกสีชมพูแกม ม่วง เกสรตัวผู้ที่เป็นหมันลักษณะคล้ายกลีบดอก รูปไข่กลับ กลีบปากแยกเป็นแฉกถึงโคน แฉกรูปไข่กลับ

ดูบหมอบ

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Kaempferia rotunda* L. (ภาพที่ 47)

วงศ์ Zingiberaceae

ส่วนที่ใช้-สรรพคุณ เหง้า- ทำลูกประคบแก้ปวดขา

ลักษณะพืช

ไม้ล้มลุก มีเหง้าใต้ดิน รูปเกือบกลม ใบตั้งตรง มี 2 ใบ ช่อดอกออกจากเหง้าที่ไม่มีใบ ดอกย่อยมีประมาณ 10 ดอก สีขาว

หมี หมีเหม็น

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Litsea glutinosa* (Lour.) C.B.Rob (ภาพที่ 48)

วงศ์ Lauraceae

ส่วนที่ใช้-สรรพคุณ ใบ- ขยี้กับน้ำพอกศีรษะฆ่าเหา

ลักษณะพืช

ไม้ต้น สูง 5-15 เมตร ใบเดี่ยว เรียงสลับ รูปวงรีแกมขอบขนานหรือรูปไข่กลับ กว้าง 5-9 ซม. ยาว 10-20 ซม. ปลายใบกลมหรือเรียวแหลม โคนใบสอบเป็นคิ้วยหรือกลม ขอบใบเรียบหรือเป็นคลื่นเล็กน้อย ผิวใบด้านบนเกลี้ยงเป็นมัน ด้านล่างมีขน ดอกช่อซี่ร่มออกที่ซอกใบ แยกเพศอยู่คนละต้น ช่อดอกเพศผู้มีประมาณ 8-10 ดอก กลีบรวมลดรูปเหลือ 1-2 กลีบ หรือไม่มีเลย รูปขอบขนาน ขอบกลีบมีขน เกสรตัวผู้มี 9-20 อัน ช่อดอกเพศเมียกลีบรวมลดรูปเหลือเพียงเล็กน้อย หรือไม่มี ผลสดรูปทรงกลม ผิวมัน

เดือยไก่

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Madhuca kerrii* H.R.Fletcher (ภาพที่ 49)

วงศ์ Sapotaceae

ส่วนที่ใช้-สรรพคุณ แก่น- คั้นน้ำคั้นแก้กระหายน้ำ

ลักษณะพืช

ไม้ยืนต้น สูง 8-15 เมตร ใบเดี่ยว เรียงสลับ รูปวงรี กว้างหรือรูปไข่แกมวงรี กว้าง 4-6 ซม. ยาว 5-8 ซม. ผิวใบเรียบเป็นมัน เนื้อใบหนาและเหนียว ดอกช่อกระจุก ออกที่ซอกใบ ดอกย่อยจำนวนมาก กลีบดอกสีขาวครีม ผลสด รูปกระสวย

ก้านของ ปีบ

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Millingtonia hortensis* L.f. (ภาพที่ 50)

วงศ์ Bignoniaceae
 ส่วนที่ใช้-สรรพคุณ เปลือกต้น- คั้นน้ำคั้นแก้ไอ ขับเสมหะ
 ลักษณะพืช

ไม้ต้น ใบประกอบแบบขนนก 2-3 ชั้น ใบย่อยรูปไข่แกมรูปใบหอก ปลายใบแหลม ขอบใบหยักเว้า หรือหยักมน หรือเรียบ โคนใบมน มีต่อมขนอยู่ตรงมุมระหว่างเส้นกลางใบ และเส้นใบ ดอกออกเป็นช่อใหญ่ตั้งตรง มีขนสั้น ดอกสีขาว มีกลิ่นหอม กลีบดอกเชื่อมติดกันเป็นท่อยาว ผลเป็นฝัก มีเมล็ดจำนวนมาก

กำลังช้างสาร ช้างน้ำ

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Ochna integerrima* (Lour.) Merr. (ภาพที่ 51)
 วงศ์ Ochnaceae
 ส่วนที่ใช้-สรรพคุณ ลำต้น- คั้นน้ำคั้นแก้ปวดเมื่อย
 ลักษณะพืช

ไม้ยืนต้น ผลัดใบ สูง 3-8 เมตร ใบเดี่ยว เรียงสลับ รูปขอบขนาน รูปไข่กลับหรือรูปใบหอกกลับ กว้าง 4-7 ซม. ยาว 8-14 ซม. ขอบใบจักฟันเลื่อยถี่ ดอกช่อกระจุก ออกที่กิ่งก้าน ดอกย่อยหลายดอก กลีบดอกสีเหลืองสด ผลสด รูปไข่ มีกลีบเลี้ยงติดอยู่ เมล็ดเมื่อสุกสีดำ เป็นมัน

อีทก น้ำใจใคร่

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Olex psittacorum* (Willd.) Vahl (ภาพที่ 51)
 วงศ์ Olacaceae
 ส่วนที่ใช้-สรรพคุณ ทั้งต้น- คั้นน้ำคั้นแก้ปวดเมื่อย
 ลักษณะพืช

ไม้พุ่มรอเลื้อย สูง 1-2 เมตร มีขนสั้นประปรายที่กิ่งก้าน ใบเดี่ยว เรียงสลับ แผ่นใบบางคล้ายกระดาษ รูปขอบขนานหรือรูปรี ปลายแหลมหรือมน ขอบเรียบ ผิวใบด้านบนด้านล่างเกลี้ยงหรือค่อนข้างเกลี้ยง ดอกช่อแบบช่อกระจุก ยาว 1-1.5 ซม. ก้านช่อดอกสั้นมาก หรือไม่มีก้าน ดอกย่อยขนาด 1-1.5 ซม. กลีบเลี้ยงเชื่อมกัน กลีบดอกมี 5 กลีบ แยกกันสีขาว รูปแถบ ปลายแหลม เกสรเพศผู้มี 3 อัน เกสรเพศเมียมี 1 อัน ผลรูปกลมแกมรี สีเขียวอ่อน

หนวดแมว หญ้าหนวดแมว

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Orthosiphon aristatus* (Blume) Miq. (ภาพที่ 53)

วงศ์ Labiatae

ส่วนที่ใช้-สรรพคุณ ทั้งต้น- คั้นน้ำคั้นแก้ปัสสาวะขัด

ลักษณะพืช

ไม้ล้มลุก สูง 30-60 ซม. ลำต้นและกิ่งก้านเป็นสี่เหลี่ยม ใบเดี่ยว เรียงตรงข้ามรูปไข่ หรือรูปข้าวหลามตัด กว้าง 2-4.5 ซม. ยาว 5-12 ซม. ปลายใบเรียวแหลม โคนใบสอบ ขอบใบ หยักฟันเลื่อยห่างๆ บริเวณปลายใบ ทางโคนใบขอบเรียบ ก้านใบยาว 1-2 ซม. มีขน ดอกช่อ แดงออกที่ปลายกิ่ง ยาว 10-15 ซม. กลีบเลี้ยงเชื่อมติดกันเป็นรูปประจัน งอเล็กน้อย กลีบดอกสีขาวหรือม่วง เชื่อมติดกันเป็นหลอด ปลายแยกเป็นสองปาก ปากบนมี 4 กลีบ ปากล่างมี 1 กลีบ โคนเป็นรูปช้อน ผลรูปขอบขนานแบน

หนาดป่า หนวดเสือเขียว

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Orthosiphon rubicundus* Benth. (ภาพที่ 54)

วงศ์ Labiatae

ส่วนที่ใช้-สรรพคุณ ทั้งต้น- คั้นน้ำคั้นบำรุงเลือด

ลักษณะพืช

ไม้ล้มลุก สูง 20-40 ซม. ราก รูปกระสวย ลำต้น ตั้งตรง สั้นเป็นเหลี่ยม มีขนสั้นนุ่ม ใบ มีแผ่นใบรูปหอก หรือรูปหอกแกมรี ยาว 3-7 ซม. กว้าง 1-2 ซม. ปลายใบแหลม หรือเรียวแหลม โคนใบรูปลิ้น ขอบใบจักซี่ฟันเลื่อย ผิวใบด้านบนและด้านล่าง มีขนสาก ประปราย ก้านใบ ไม่มี หรือสั้นมาก ช่อดอก แบบช่อเชิงลดแบบหวม รูปทรงกระบอก ยาว 10-15 ซม. ออกที่ปลายยอด ดอกย่อย รูปปากเปิด เกสรเพศผู้ โคนงบนปากล่างของแฉกกลีบดอก อยู่ในหลอดกลีบดอก หรือยื่นพ้นหลอดกลีบดอกเล็กน้อย ผลย่อย สีนํ้าตาลเข้ม รูปรี

กวาวสะเล็น หัวชะอำ

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Peristrophe lanceolaria* Nees (ภาพที่ 55)

วงศ์ Acanthaceae

ส่วนที่ใช้-สรรพคุณ ทั้งต้น- คองเหล้าคั้นบำรุงกำลัง

ลักษณะพืช

ไม้พุ่มตั้งตรง สูงได้ถึง 1.5 เมตร ใบรูปไข่ถึงรูปรีแกมใบหอก ยาว 5-8 ซม. กว้าง 2-3 ซม. มีขนสั้นๆ ปกคลุม ช่อดอกออกที่ปลายกิ่งมีดอกย่อย 4-7 ดอก ดอกสีม่วง กลีบดอกเชื่อมที่ส่วนโคนเป็นหลอดส่วนปลาย แยกเป็นปากบน ปากล่าง ผลแห้งแล้วแตก

อีคู่ต้น เฉาก๊วย

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Platostoma palustre* A.J.Paton (ภาพที่ 56)

วงศ์ Labiatae

ส่วนที่ใช้-สรรพคุณ ทั้งต้น- คั้นน้ำคั้นแก้ริดสีดวงทวาร

ลักษณะพืช

ไม้ล้มลุก สูง 20-35 ซม. ลำต้น สีน้ำตาลเข้ม สันเป็นเหลี่ยม มีขนยาวสีน้ำตาลหนาแน่น ใบ มีแผ่นใบรูปรีแกมรูปหอก ยาว 2-6 ซม. กว้าง 0.7-1.9 ซม. ปลายใบแหลม โคนใบรูปกลม ขอบใบจักฟันเลื่อยตื้น ผิวใบด้านล่างมีขนสั้นทั่วแผ่นใบ ด้านบนมีขนยาวหนาแน่น ช่อดอก แบบช่อเชิงลดแบบหลวม ออกที่ปลายยอด และซอกใบ ยาว 4-9 ซม. กลีบเลี้ยง รูปหลอดสั้น แฉกกลีบเลี้ยง มี 4 แฉก รูปปากเปิด กลีบดอก รูประฆัง เกสรเพศผู้ วางตัวบนปากล่าง มี 4 อัน แบ่งเป็น 2 คู่ ขนาดไม่เท่ากัน เกสรเพศเมีย มีก้านชูเรียวคล้ายเส้นด้าย ยาว 3.8-4 มม. ปลายแยกเป็น 2 แฉก แต่ละแฉกยาวไม่เท่ากัน

จำปาหน้า

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Pogostemon globulosus* (Phoung) S.Suddee & A.J.Paton (ภาพที่ 57)

วงศ์ Labiatae

ส่วนที่ใช้-สรรพคุณ ทั้งต้น- คั้นน้ำคั้นบำรุงหัวใจ

ลักษณะพืช

ไม้ล้มลุก สูง 15-30 ซม. ลำต้นตั้งตรง สันมนหรือเป็นเหลี่ยมมน มีร่องตามยาวแตกกิ่งจำนวนมาก ขอบปล้องชัดเจน ผิวเกลี้ยง หรือเกือบเกลี้ยง มีขนสั้นประปราย มีขนต่อมหนาแน่น ใบออกรอบข้อ 3-4 ใบ เนื้อใบบาง รูปขอบขนาน หรือรูปขอบขนานแกมรูปหอก ยาว 1.5-4 ซม. กว้าง 0.3-1 ซม. ปลายใบแหลม โคนใบรูปกลมมน ขอบใบจักฟันเลื่อยมีขนสั้นแข็ง ไม่มีก้านใบ ช่อดอกแบบช่อเชิงลดแบบแน่น รูปกลม รูปรี หรือรูปรีแกมรูปขอบขนาน ยาว 5-12 มม. ออกที่ปลายยอดและซอกใบ ก้านช่อ มีขนต่อมหนาแน่น ยาว 5-15 มม. กลีบดอกสีชมพูอ่อน รูปกรวย ผลแห้งขนาดเล็ก

หางหมาโน

ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Psilotrichum ferrugineum</i> Moq. (ภาพที่ 58)
วงศ์	Amaranthaceae
ส่วนที่ใช้-สรรพคุณ	ทั้งต้น- ดม น้ำดื่ม แก้ปวดท้อง
ลักษณะพืช	

ไม้ล้มลุก สูงได้ถึง 30 ซม. ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม รูปใบหอกถึงรูปแถบ กว้าง 0.5-3 ซม. ยาว 1-8 ซม. ปลายใบแหลม โคนใบสอบเรียว ดอกช่อ แบบช่อเชิงลด ออกที่ปลายยอด รูปทรงกระบอกแกมกระสวย ยาวได้ถึง 2.5 ซม. สีขาวหรือแดง ใบประดับเป็นเยื่อ ติดทน กลีบรวม 5 กลีบ รูปใบหอก ปลายแหลม ยาว 2-2.5 มม. ผลแห้งแตกตามขวาง ทรงรี เมล็ดสีดำ เป็นมัน

ก้นด้วยใหญ่ พรวด

ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Rhodomyrtus tomentosa</i> Hassk. (ภาพที่ 59)
วงศ์	Myrtaceae
ส่วนที่ใช้-สรรพคุณ	ทั้งต้น- ดม น้ำดื่ม บำรุงเลือด
ลักษณะพืช	

ไม้พุ่มหรือไม้ต้น สูงถึง 4 เมตร ทรงพุ่มกลม ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม แผ่นใบรูปไข่ถึงรูปรี ยาว 2-10 ซม. กว้าง 1.5-4 ซม. ปลายใบมนถึงแหลม โคนสอบ ขอบเรียบมีขนลงเล็กน้อย ดอกเดี่ยว หรือช่อกระจุกช้อนออกที่ซอกใบหรือปลายกิ่ง ฐานรองดอกรูปถ้วย โคนกลีบเลี้ยงเชื่อมติดกันเป็นรูปกรวย ปลายแยกเป็น 5 แฉก กลีบดอก มี 5 กลีบ สีชมพูหรือสีขาว เกสรเพศผู้มีจำนวนมาก ผลสด รูปกลมแกมรี หรือเกือบกลม

นมดาบี่

ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Sophora exigua</i> Craib (ภาพที่ 60)
วงศ์	Leguminosae
ส่วนที่ใช้-สรรพคุณ	ราก- ดม น้ำดื่ม บำรุงน้ำนม
ลักษณะพืช	

ไม้พุ่มขนาดเล็ก สูง 15-30 ซม. ลำต้นสั้นมาก ใบประกอบแบบขนนก เรียงสลับ แนบกับพื้นดินเป็นแนวรัศมี ใบย่อย 9-13 ใบ รูปวงรี รูปไข่หรือรูปขอบขนานแกมวงรี ใบย่อยใบปลายรูปไข่กลับ กว้าง 1.5-3 ซม. ยาว 2-5 ซม. ผิวใบมีขนละเอียดสีขาว ดอกช่อกระจุก ออกที่

ปลายยอด ดอกย่อยมีจำนวนมาก กลีบดอกรูปถ้วย สีม่วงเข้ม ก้านช่อดอกยาว ผลเป็นฝัก รูป
ขอบขนาน มีขนละเอียดสีขาว มีเมล็ดเดี่ยว

น้ำคอกแตก เพชรหึง

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Spirolobium cambodianum* Baill. (ภาพที่ 61)

วงศ์ Apocynaceae

ส่วนที่ใช้-สรรพคุณ ทั้งต้น- คั้นน้ำคั้นบำรุงกำลัง

ลักษณะพืช

ไม้พุ่มขนาดเล็ก สูงได้ถึง 2 ม. มียางขาว ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม รูปรีถึงรูปแถบ กว้าง
0.3-3.3 ซม. ยาว 2.7-8 ซม. ปลายใบแหลมหรือเรียวแหลม โคนใบรูปกลมถึงกลม ดอกเดี่ยว
หรือช่อ แบบช่อกระจุก ดอกย่อยมี 2-3 ดอก ออกที่ซอกใบและปลายยอด กลีบเลี้ยง 5 กลีบ
กลีบดอกเชื่อมติดกัน ปลายแยกเป็น 5 แฉก สีขาวถึงเหลืองอ่อน ผลเป็นฝักคู่ ทรงกระบอกยาว
ผลย่อยแตกแนวเดียว เมล็ดมีพู่ขนที่ปลายด้านหนึ่ง

ขางควาย กายาน

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Styrax benzoides* Craib (ภาพที่ 62)

วงศ์ Styracaceae

ส่วนที่ใช้-สรรพคุณ ลำต้น- คั้นน้ำคั้นแก้คุดขาว

ลักษณะพืช

ไม้ต้น สูง 10-20 ม. ลำต้นเปลว เปลือกสีเทา กิ่งอ่อนมีขนนุ่ม ตามกิ่งพบกลุ่มปุ่มหู
รูปเคียว ใบเดี่ยว เรียงสลับ รูปไข่ถึงรูปใบหอก กว้าง 3-6 ซม. ยาว 5-15 ซม. ปลายใบเรียว
แหลม โคนใบมนหรือสอบ ดอกช่อ แบบช่อแยกแขนง ออกที่ซอกใบและปลายยอด กลีบ
เลี้ยงเชื่อมติดกันเป็นรูปถ้วย ปลายแยกเป็น 5 แฉก กลีบดอกเชื่อมติดกัน ปลายแยกเป็น 5 แฉก
สีขาว เกสรเพศผู้สีเหลือง ผลแห้ง ทรงกลมหรือเป็น เมื่อกำแตกเป็น 3 ซีก เมล็ด มี 1 เมล็ด

ลูกไฮ ขันทองพยาบาท

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Suregada multiflorum* Baill. (ภาพที่ 63)

วงศ์ Euphorbiaceae

ส่วนที่ใช้-สรรพคุณ ลำต้น- เข้ายาแก้เหน็บชา

ลักษณะพืช

ไม้ต้น สูงได้ถึง 15 เมตร ใบเดี่ยว เรียงสลับ รูปขอบขนาน ยาว 9-14 ซม. กว้าง 3-6 ซม. ช่อดอกออกที่ซอกใบ ดอกแยกเพศอยู่คนละต้น ดอกสีขาวอมเหลือง ผลแบบแคปซูล แบ่งเป็น 3 พู

เปี้ย ตะแบกเลือด

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Terminalia mucronata* Craib & Hutch. (ภาพที่ 64)

วงศ์ Lythraceae

ส่วนที่ใช้-สรรพคุณ เปลือกต้น- ฝนน้ำกินแก้บิด

ลักษณะพืช

ไม้ยืนต้น ขนาดใหญ่ ผลัดใบ สูงได้ถึง 35 เมตร เปลือกกล่อน ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม รูปวงรีแกมขอบขนานหรือรูปวงรีกว้าง กว้าง 5-8 ซม. ยาว 8-15 ซม. เนื้อใบคล้ายกระดาษ ใบอ่อนมีขนทั้งสองด้าน ดอกช่อกระจุกเชิงลด ออกที่ซอกใบ ห้อยลง ไม่มีกลีบดอก กลีบเลี้ยงสีเหลืองแกมน้ำตาล ผลแห้ง สีน้ำตาล แข็ง มีปีกหนา 2 ปีก ไม่แตก มีเมล็ดเดียว

เก็ดต๋อย แววมยุรา

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Torenia fournieri* Lind. Ex E.Fourn. (ภาพที่ 65)

วงศ์ Scrophulariaceae

ส่วนที่ใช้-สรรพคุณ รากสด- ทูบพอกแผลกอมแก้ปวดฟัน

ลักษณะพืช

ไม้ล้มลุกอายุปีเดียว สูง 20-40 ซม. ลำต้นตั้งตรง กิ่งก้านโปร่ง มีขนที่สั้น ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม รูปไข่ กว้าง 1-3 ซม. ยาว 1.5-5 ซม. ขอบใบหยักมนแกมฟันเลื่อย แผ่นใบมีขนทั้งสองด้าน ดอกช่อกระจุก ออกที่ปลายกิ่ง กลีบดอกสีม่วง ปากสีม่วงเข้ม มีแฉกสีเหลือง เชื่อมติดกันปลายแยกเป็นสองปาก ผลแห้ง รูปขอบขนานแบน

นางแซงขาว โลดะนาง

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Trigonostemon reidioides* Craib (ภาพที่ 66)

วงศ์ Euphorbiaceae

ส่วนที่ใช้-สรรพคุณ ราก- ฝนน้ำทาแก้พิษ

ลักษณะพืช

ไม้พุ่ม สูง 0.5-1.5 เมตร ทุกส่วนของต้นมีขน ใบเดี่ยว เรียงสลับ รูปขอบขนานหรือรูปขอบขนานแกมรูปใบหอก กว้าง 2-4 ซม. ยาว 7-12 ซม. ผิวใบมีขนทั้งสองด้าน ดอกช่อออกที่ซอกใบและกิ่งก้าน แยกเพศอยู่สั้นเดียวกัน กลีบดอกสีขาว ชมพู หรือม่วง ผลแห้งแตกได้ มี 3 พู รูปค่อนข้างกลม

หางหมาจอก

ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Uraria crinita</i> (L.) Desv. ex DC. (ภาพที่ 67)
วงศ์	Leguminosae
ส่วนที่ใช้-สรรพคุณ	ราก-เข้ายาแก้อาการทางประสาท
ลักษณะพืช	

ไม้พุ่ม ลำต้นตั้งตรง สูง 0.5-1.5 เมตร ใบประกอบแบบขนนก เรียงสลับ ใบย่อย 3-11 ใบ รูปวงรีแกมขอบขนานแกมใบหอก กว้าง 3-5 ซม. ยาว 8-15 ซม. แผ่นใบเหนียว ผิวใบมัน ดอกช่อกระจะ ออกที่ซอกใบหรือปลายกิ่ง ดอกย่อยจำนวนมากเรียงตัวอัดกันแน่นเป็นแท่ง กลีบดอกรูปดอกถั่ว สีม่วงแกมชมพู ก้านดอกย่อยมีขนยาว ปลายขนงอเป็นตะขอ ผลเป็นฝักรูปขอบขนานแบน คอดเป็นข้อๆ พับงอไปมา เมื่อสุกสีดำ ไม่แตก

มันป่าอะ สร้อยสุวรรณา

ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Utricularia bifida</i> L. (ภาพที่ 68)
วงศ์	Lentibulariaceae
ส่วนที่ใช้-สรรพคุณ	ทั้งต้น- คั้นน้ำคั้นบำรุงโลหิต
ลักษณะพืช	

ไม้ล้มลุก อายุปีเดียว สูง 10-30 ซม. ใบเปลี่ยนรูปเป็นเส้น และมีกระเปาะดักแมลง ดอกช่อ ดอกย่อยสีเหลืองสดมี 3-10 ดอก โคนกลีบเลี้ยงเชื่อมติดกันเป็นจะงอยแหลมด้านล่าง ส่วนปลายแยกเป็น 2 ปาก ผลกลมขนาดเล็ก

แดดเต่า ทิพเกสร

ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Utricularia delphinoides</i> Pellegr. (ภาพที่ 69)
วงศ์	Lentibulariaceae
ส่วนที่ใช้-สรรพคุณ	ทั้งต้น- คั้นน้ำคั้นบำรุงโลหิต
ลักษณะพืช	

ไม้ล้มลุก อายุปีเดียว สูงประมาณ 25 ซม. ใบเปลี่ยนรูปเป็นกระเปาะดักจับแมลง ดอก
ช่อ ยาว 5-20 ซม. ดอกย่อยมี 3-5 ดอก สีม่วงเข้ม โคนกลีบเลี้ยงเชื่อมติดกันเป็นจะงอยแหลม
ด้านล่าง ส่วนปลายแยกเป็น 2 ปาก ผลกลมขนาดเล็ก

อีเตาะทะ ทิพเกสร

ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Utricularia minutissima</i> Vahl (ภาพที่ 70)
วงศ์	Lentibulariaceae
ส่วนที่ใช้-สรรพคุณ	ทั้งต้น- ต้มน้ำดื่มบำรุงโลหิต
ลักษณะพืช	

ไม้ล้มลุก อายุปีเดียว สูง 5-10 ซม. ดอกช่อ ดอกย่อยมีขนาดเล็ก ประมาณ 0.5 ซม. สี
ชมพูอ่อนหรือสีม่วง

แสลงเขียว เอาจเขียว

ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Vanilla aphylla</i> Blume (ภาพที่ 71)
วงศ์	Orchidaceae
ส่วนที่ใช้-สรรพคุณ	ลำต้น- เข้ายาแก้โรคตับพิการ
ลักษณะพืช	

กล้วยไม้อิงอาศัย ยาวได้ถึง 2 เมตร หรือมากกว่า ลำต้นกลมแบน สีเขียวฉ่ำน้ำ ปล้อง
ยาว 6-8 ซม. ใบเดี่ยว เรียงสลับ รูปเป็นแผ่นสามเหลี่ยม สีเขียวยาวประมาณ 7 มม. ดอกช่อ
กระจุก ออกเป็นกระจุกสั้น ที่ซอกใบ ดอกย่อย 2-3 ดอก กลีบดอกสีเขียวอ่อน กลีบดอกชั้นใน
ลักษณะเป็นแผ่นสีเขียวหม่น พูกลางมีขนสีชมพู ผลเป็นฝัก รูปทรงกระบอกยาว สีเขียวเข้ม
ฉ่ำน้ำ มักไม่แตก เมล็ดขนาดใหญ่สีดำ

2. การจัดอบรมนักศึกษา

เนื่องจากวิชาเกษตรพฤษศาสตร์ เป็นวิชาบังคับในหลักสูตรเกษตรศาสตรบัณฑิตสำหรับนักศึกษาเกษตรศาสตรชั้นปีที่ 2 โดยเป็นวิชาที่มีการเรียนการสอนเกี่ยวกับพืชสมุนไพรในแง่ต่างๆ ได้แก่ ลักษณะพืชสมุนไพร การจำแนกพืชสมุนไพร ประโยชน์ของพืชสมุนไพร ซึ่งการนำนักศึกษาไปศึกษาอบรมนอกสถานที่จะเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ในวิชาดังกล่าวได้เป็นอย่างดี ด้วยเหตุนี้ทางคณะเกษตรศาสตร์ จึงได้นำนักศึกษาไปศึกษาอบรมนอกสถานที่ ณ อุทยานแห่งชาติผาแต้ม อ.โขงเจียม จ.อุบลราชธานี ในวันที่ 26-27 สิงหาคม 2549 และอุทยานแห่งชาติภูจองนายอย อ.นาจะหลวย จ.อุบลราชธานี ในวันที่ 9 กันยายน 2549 มีการประเมินผลโครงการซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 จำนวนผู้เข้าร่วมโครงการ

อุทยานแห่งชาติผาแต้ม อ.โขงเจียม จ.อุบลราชธานี มีนักศึกษาเกษตรศาสตรชั้นปีที่ 2 เข้าร่วมจำนวน 46 คน แบ่งเป็นหญิง 25 คน ชาย 21 คน และที่อุทยานแห่งชาติภูจองนายอย อ.นาจะหลวย จ.อุบลราชธานี มีนักศึกษาเข้าร่วมจำนวน 60 คน แบ่งเป็นหญิง 43 คน ชาย 17 คน และมีอาจารย์และบุคลากรคณะเกษตรศาสตร์เข้าร่วมทั้งหมด 12 คน

2.2 ระดับความรู้ของผู้เข้าร่วมโครงการหลังการอบรม พบว่า

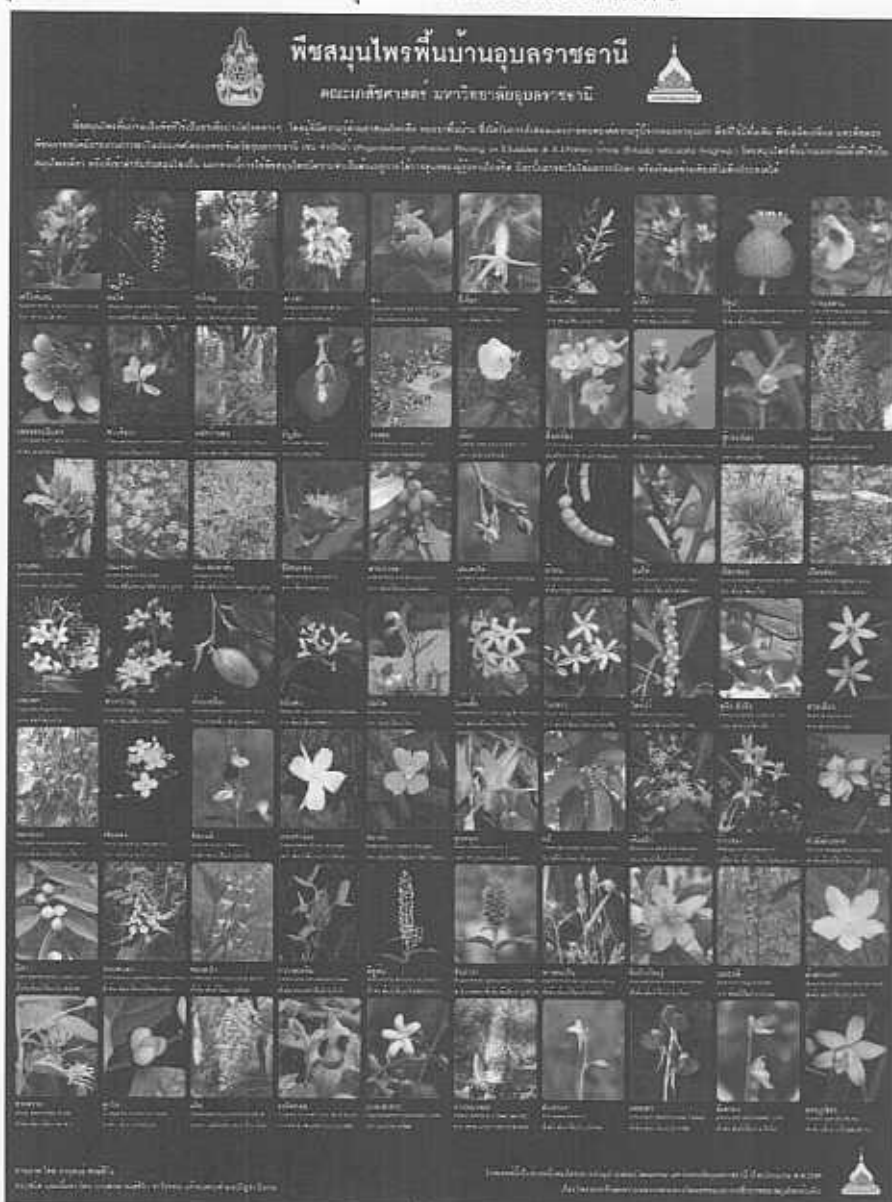
นักศึกษาเกษตรศาสตรชั้นปีที่ 2 ที่เข้าร่วมโครงการที่อุทยานแห่งชาติผาแต้มมีความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรมากขึ้นคิดเป็นร้อยละ 65.21 ส่วนที่อุทยานแห่งชาติภูจองนายอยมีความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรมากขึ้นคิดเป็นร้อยละ 42.7

2.3 ประโยชน์ที่ได้รับจากการอบรม พบว่า

นักศึกษาเกษตรศาสตรชั้นปีที่ 2 ที่เข้าร่วมโครงการที่อุทยานแห่งชาติผาแต้มได้รับประโยชน์จากการอบรมคิดเป็นร้อยละ 93.47 ส่วนที่อุทยานแห่งชาติภูจองนายอยได้รับประโยชน์จากการอบรมคิดเป็นร้อยละ 54.9

3. การจัดทำโสตทัศนศึกษา

ข้อมูลพืชสมุนไพรพื้นบ้านที่ได้จากการสำรวจร่วมกับหมอพื้นบ้านได้นำมาจัดทำโปสเตอร์ ขนาด 80 x 100 ซม. เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ความรู้ทั่วจังหวัดอุบลราชธานีโดยผ่านทางสำนักงานสาธารณสุขอำเภอทั้งหมด 20 อำเภอ 5 กิ่งอำเภอ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทั่วจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งเนื้อหาของโปสเตอร์ประกอบด้วยภาพพืชสมุนไพร ข้อมูลชื่อพื้นเมือง ชื่อวิทยาศาสตร์ วงศ์ ส่วนที่ใช้ สรรพคุณ ข้อควรระวังในการใช้พืชสมุนไพร ดังตัวอย่างในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โปสเตอร์เผยแพร่ความรู้ “เรื่อง พืชสมุนไพรพื้นบ้านอุบลราชธานี”

บทที่ 3

สรุปผลการดำเนินโครงการ และข้อเสนอแนะ

1. สรุปค่าใช้จ่ายในการดำเนินโครงการ

1) งบประมาณที่ได้รับการจัดสรร	93,500 บาท
2) ค่าตอบแทน	
2.1 ค่าตอบแทนเก็บสมุนไพร	3,750 บาท
2.2 ค่าตอบแทนเก็บข้อมูล	2,000 บาท
2.3 ค่าตอบแทนพิมพ์ข้อมูล	3,000 บาท
2.4 ค่าตอบแทนเจ้าหน้าที่นำทาง	4,400 บาท
2.5 ค่าตอบแทนหมอยา	10,000 บาท
3) ค่าใช้สอย	
3.1 ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ	11,204 บาท
3.2 ค่าอาหาร	17,120 บาท
3.3 ค่าจ้างเหมาพาหนะเดินทาง	13,000 บาท
4) ค่าวัสดุ	
4.1 ค่าวัสดุตำรา	6,390 บาท
4.2 ค่าวัสดุสำนักงาน	20,788.5 บาท
4.3 ค่าวัสดุโฆษณาและเผยแพร่	1,450 บาท
4.4 ค่าวัสดุเวชภัณฑ์	391 บาท
รวมงบประมาณที่ใช้จริง	93,493.5 บาท

2. สรุปผลการดำเนินโครงการ

จากการสำรวจพืชสมุนไพรพื้นบ้านในเขตจังหวัดอุบลราชธานี พบพืชสมุนไพรทั้งหมด 70 ชนิด จัดอยู่ใน 34 วงศ์ 58 สกุล (ตารางที่ 1) โดยวงศ์กะเพรา (Labiatae) พบมากที่สุดจำนวน 8 ชนิด รองลงมาได้แก่ วงศ์ขิง (Zingiberaceae) พบจำนวน 6 ชนิด วงศ์โมก (Apocynaceae) และวงศ์ถั่ว (Leguminosae) พบวงศ์ละ 5 ชนิด วงศ์เปล้าน้อย (Euphorbiaceae) วงศ์สร้อยสุวรรณา (Lentibulariaceae) และวงศ์แวนชูรา (Scrophulariaceae) พบวงศ์ละ 3 ชนิด วงศ์ฟ้าทะลายโจร (Acanthaceae) วงศ์ดอกกรัก (Asclepiadaceae) วงศ์ทานตะวัน (Compositae) วงศ์ผักนึ่ง (Convolvulaceae) วงศ์หยาดน้ำค้าง (Droseraceae) วงศ์มังกุด (Guttiferae) วงศ์ขางน้ำว (Ochnaceae) วงศ์กล้วยไม้ (Orchidaceae) วงศ์เข็ม (Rubiaceae) วงศ์ปลาไหลเผือก (Simaroubaceae) พบวงศ์ละ 2 ชนิด ส่วนวงศ์ที่เหลือพบวงศ์ละ 1 ชนิด ซึ่งสามารถสรุปข้อมูลพืชสมุนไพรพื้นบ้านได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 1 จำนวนพืชสมุนไพรพื้นบ้านที่พบในแต่ละวงศ์

วงศ์	จำนวนชนิด
Acanthaceae	2
Amaranthaceae	1
Apocynaceae	5
Asclepiadaceae	2
Bignoniaceae	1
Combretaceae	1
Compositae	2
Connaraceae	1
Convolvulaceae	2
Droseraceae	2
Erythroxylaceae	1
Euphorbiaceae	3
Gentianaceae	1
Guttiferae	2
Irvingiaceae	1
Labiatae	8
Lauraceae	1

วงศ์	จำนวนชนิด
Leguminosae	5
Lentibulariaceae	3
Liliaceae	1
Lythraceae	1
Myrtaceae	1
Ochnaceae	2
Olacaceae	1
Orchidaceae	2
Rubiaceae	2
Sapindaceae	1
Sapotaceae	1
Scrophulariaceae	3
Simaroubaceae	2
Styracaceae	1
Thymeliaceae	1
Tiliaceae	1
Zingiberaceae	6

ตารางที่ 2 พืชสมุนไพรพื้นบ้าน 70 ชนิด

ชื่อพืชมงคล	ชื่อทั่วไป	ชื่อวิทยาศาสตร์	วงศ์	ส่วนที่ใช้	สรรพคุณ
เครือส้มอม	ส้มอม	<i>Aganoneion polymorphum</i> Spire	Apocynaceae	ราก	เข้ายาแก้ปวด
เครือต่อใส่	ต่อใส่	<i>Allophyllus cobbe</i> (L.) Raeusch.	Sapindaceae	รากและลำต้น	ต้มน้ำดื่มบำรุงเลือด
ข่า	ข่าใหญ่	<i>Alpinia galanga</i> (L.) Willd.	Zingiberaceae	เหง้า	เข้ายาแก้ลมชัก
ขางคำ	ครุมข	<i>Anisochilus harmandii</i> Doan	Labiatae	ลำต้น	ต้มน้ำดื่มขับลม
หนุ	เถาหมากราก	<i>Argyreia osyrensis</i> (Roth) Choisy	Convolvulaceae	ทั้งต้น	เข้ายากระจายเส้น
ขี้เหล็ก	-	<i>Argyreia thorelii</i> Gagnep.	Convolvulaceae	ราก	ต้มน้ำดื่มแก้ไอ
เสียวเครือ	เสียวแดง	<i>Bauhinia penicilliloba</i> Gagnep.	Leguminosae	ราก	ต้มน้ำดื่ม บำรุงกำลัง
มะอึก้า	หญ้าข้าวก้า	<i>Buchnera cruciata</i> D. Don	Scrophulariaceae	ทั้งต้น	ต้มน้ำดื่มแก้ปวดข้อ
อีดูป่า	พุ่มง	<i>Camchaya spinulifera</i> H.Koyama	Compositae	ทั้งต้น	ต้มน้ำดื่ม บำรุงกำลัง
การบูรตาน	หญ้าดอกกล้าโพง	<i>Centranthera stamensis</i> T. Yamaz.	Scrophulariaceae	ทั้งต้น	ต้มน้ำดื่มแก้ท้องอืด
เพชรพระอินทร์	สิงโตพัดแดง	<i>Cirrhophetum lepidum</i> Schltr.	Orchidaceae	ลำต้น	ฝนน้ำทาแก้ฝี
พวงพิขาว	พุดราชา	<i>Clerodendrum schmidti</i> Clarke	Labiatae	ราก	ฝนน้ำดื่มแก้ร้อนใน
หมักก้านต่อ	อักษิทวาร	<i>Clerodendrum serratum</i> Moon	Labiatae	ลำต้น	ต้มน้ำดื่มแก้ปวดเกร็งช่องท้อง
อัญชัน	อัญชัน	<i>Clitoria ternatea</i> L.	Leguminosae	ราก	แก้โรคลงตัว
งวงส้ม	งวงส้ม	<i>Combretum pilosum</i> Moon	Combretaceae	ราก	เข้ายาแก้ไข้
เอื้อง	เอื้องหมาข	<i>Costus speciosus</i> (Koen.) Sm.	Zingiberaceae	เหง้า	เข้ายาแก้ซางเด็ก
ติว	ติวเกลียง	<i>Cratogeomys cochinchinense</i> Blume	Guttiferae	ต้นหรือราก	เข้ายาแก้กระษัยเส้น

ตารางที่ 2 พืชสมุนไพรพื้นบ้าน 70 ชนิด (ต่อ)

ชื่อพื้นเมือง	ชื่อทั่วไป	ชื่อวิทยาศาสตร์	วงศ์	ส่วนที่ใช้	สรรพคุณ
คิวขน	คิวขาว	<i>Cratogeomys formosum</i> (Jack) Dyer	Guttiferae	ราก	ต้มน้ำดื่มแก้พิษสาวยะเจ็ด
ผู้กระเจียว	กระเจียวบัว	<i>Curcuma sparganifolia</i> Gagnep.	Zingiberaceae	เหง้า	เขี่ยยาแก้โรคลด
บวบสม	ลูกโรหิณี	<i>Dischidia major</i> (Vahl) Merr.	Asclepiadaceae	กระเปาะ	เขี่ยยาแก้โรคลด
แปเป	เก็ดดมังก	<i>Dischidia nummularia</i> R.Br.	Asclepiadaceae	ทั้งต้น	เขี่ยยาแก้โรคลด
ฝนแสนห่า	จอกบัว	<i>Drosera burmanii</i> Vahl	Droseraceae	ทั้งต้น	ขยี้่น้ำทาแก้ไฟลามทุ่ง งูสวัด
ฝนแสนห่าต้น	หยาดน้ำค้าง	<i>Drosera indica</i> L.	Droseraceae	ทั้งต้น	ขยี้่น้ำทาแก้ไฟลามทุ่ง งูสวัด
ชีโพนกลุ่ม	โศไม่รู้อิม	<i>Elephantopus scaber</i> L.	Compositae	ราก	เคี้ยวกินสดแก้ไอ
ตานกกรด	คำรอก	<i>Ellipanthus tomentosus</i> Kurz	Connaraceae	ราก	ต้มน้ำดื่มแก้ปวดเมื่อย
ปอเต่าให้	ปอเต่าให้	<i>Enkelta siamensis</i> (Kurz) Nevling	Thymeliaceae	ราก	ฝนน้ำดื่มแก้ท้องผูก
บ้าน	บ้าน	<i>Entada reticulata</i> Gagnep.	Leguminosae	ทั้งต้น	ทำถูกประคบแก้ปวดข้อ
หูนไห้	ไกรทอง	<i>Erythroxylon cuneatum</i> Kurz	Erythroxylaceae	ราก	ต้มน้ำดื่มแก้โรคไคพิการ
เย็นด่อน	ปลาไหลเผือกน้อย	<i>Eurycoma harmadiana</i> Pierre	Simaroubaceae	ราก	ต้มน้ำดื่มแก้ไข้
เย็นด่อน	ปลาไหลเผือก	<i>Eurycoma longifolia</i> Jack	Simaroubaceae	ราก	ฝนน้ำดื่มแก้ปวดท้อง
มันปลา	กันกรา	<i>Fagraea fragrans</i> Roxb.	Gentianaceae	แก่น	เขี่ยน้ำดื่มแก้ไอ
หางกวาวผู้	ช้างน้ำ	<i>Gomphia serrata</i> (Gaertn.) Kanis	Ochnaceae	ลำต้น	ต้มน้ำดื่มแก้ปวดเมื่อย
ก้านเหลือง	คีม	<i>Gonocaryum lobbium</i> Kurz	Labiatae	รากและลำต้น	เขี่ยยาแก้ชาน
ขมิ้นต้น	ขมิ้นต้น	<i>Hedyotis corymbiformis</i> Geddes	Rubiaceae	ราก	ต้มน้ำดื่มแก้ชาน

ตารางที่ 2 พืชสมุนไพรพื้นบ้าน 70 ชนิด (ต่อ)

ชื่อพื้นเมือง	ชื่อทั่วไป	ชื่อวิทยาศาสตร์	วงศ์	ส่วนที่ใช้	สรรพคุณ
ปอบิด	ปอเต่าให้	<i>Helicteres hirsutal</i> Lour.	Tiliaceae	ราก	ต้มน้ำดื่มแก้ไข้
โมกเดียด	พุดทุ่ง	<i>Holarrhena curtisii</i> King & Gamble	Apocynaceae	ราก	ต้มน้ำดื่มแก้บิด แก้ท้องเสีย
โมกขาว	โมกหลวง	<i>Holarrhena pubescens</i> G. Don	Apocynaceae	ราก	ต้มน้ำดื่มแก้บิด แก้ท้องเสีย
ไคร้หน้า	ไคร้หน้า	<i>Homonoia riparia</i> Lour.	Apocynaceae	ราก	ต้มน้ำดื่มแก้บิด แก้ท้องเสีย
หูลิง หัวลิง	เฟรนน้ำ	<i>Hymenocardia wallichii</i> Tul.	Euphorbiaceae	แก่น	เขย้าแก้ซางเด็ก
ตาลเดี่ยว	ว่านดอกคำ	<i>Hypoxis aurea</i> Lour.	Liliaceae	ราก	ฝนน้ำทาแก้ลิ่ว
หมากบก	กระบก	<i>Irvingia malayana</i> A.W. Benn	Irvingiaceae	แก่น	เขย้าแก้ผื่นคัน แก้ไอ
เข้เมแดง	เข้เมทอง	<i>Ixora Javanica</i> (Blume) DC.	Rubiaceae	ราก	เขย้าบำรุงนํ้าม
จันทน์ปอ	-	<i>Justicia procumbens</i> L.	Acanthaceae	พังก้าน	ต้มน้ำดื่มบำรุงกำลัง
บานคำน้อย	ประะใบแคบ	<i>Kaempferia filifolia</i> K. Larsen	Zingiberaceae	เหง้า	ต้มน้ำดื่มแก้ปวดขา
สบแห้ง	ประะราสี	<i>Kaempferia larsenii</i> Siriruga	Zingiberaceae	เหง้า	ฝนทาแก้พิษแมลงสัตว์กัดต่อย
ดูบหนูบ	ว่านหาวนอน	<i>Kaempferia rotunda</i> L.	Zingiberaceae	เหง้า	ทำลูกประคบแก้ปวดขา
หมี	หมีเหม็น	<i>Litsea glutinosa</i> (Lour.) C.B. Rob	Lauraceae	ใบ	ขี้กบนำพอกศีรษะฆ่าเหา
เดือยไก่	เดือยไก่	<i>Madhuca kerrii</i> H.R. Fletcher	Sapotaceae	แก่น	ต้มน้ำดื่มแก้กระหายน้ำ
ก้านของ	ปีบ	<i>Millingtonia hortensis</i> L.f.	Bignoniaceae	เปลือกต้น	ต้มน้ำดื่มแก้ไอ ขับเสมหะ
กำลังช้างสาร	ช้างน้ำ	<i>Ochna integerrima</i> (Lour.) Merr.	Ochnaceae	ลำต้น	ต้มน้ำดื่มแก้ปวดเมื่อย
อีทก	น้ำใจใคร่	<i>Olex psittacorum</i> (Willd.) Vahl	Olacaceae	พังก้าน	ต้มน้ำดื่มแก้ปวดเมื่อย

ตารางที่ 2 พืชสมุนไพรพื้นบ้าน 70 ชนิด (ต่อ)

ชื่อพื้นเมือง	ชื่อทั่วไป	ชื่อวิทยาศาสตร์	วงศ์	ส่วนที่ใช้	สรรพคุณ
หนวดแมว	หญ้าหนวดแมว	<i>Orthosiphon aristatus</i> (Blume) Miq.	Labiatae	ทั้งต้น	ต้มน้ำดื่มแก้ปัสสาวะขัด
หนวดปลา	หนวดเสือเขียว	<i>Orthosiphon rubicundus</i> Benth.	Labiatae	ทั้งต้น	ต้มน้ำดื่มบำรุงเลือด
กางสะเล็น	หัวชะอำ	<i>Peristrophe lanceolaria</i> Nees	Acanthaceae	ทั้งต้น	ดองเหล้าดื่มบำรุงกำลัง
อีตูต้น	เฉาก๊วย	<i>Platostoma palustre</i> A.J.Paton	Labiatae	ทั้งต้น	ต้มน้ำดื่มแก้ริดสีดวงทวาร
จำป่าน้ำ	-	<i>Pogostemon globulosus</i> (Phoung) S.Suddee & A.J.Paton	Labiatae	ทั้งต้น	ต้มน้ำดื่มบำรุงหัวใจ
หางหมาใน	โคกกระสุน	<i>Psilotrichum ferrugineum</i> Moq.	Amaranthaceae	ทั้งต้น	ต้มน้ำดื่มแก้ปวดท้อง
กันถั่วใหญ่	พรวด	<i>Rhodomyrtus tomentosa</i> Hassk.	Myrtaceae	ทั้งต้น	ต้มน้ำดื่มบำรุงเลือด
นมถั่ว	ถั่วดินโคก	<i>Sophora exigua</i> Craib	Leguminosae	ราก	ต้มน้ำดื่มบำรุงนํ้านม
น้ำคอกแตก	เพชรหึง	<i>Spirolobium cambodianum</i> Baill.	Apocynaceae	ทั้งต้น	ต้มน้ำดื่มบำรุงกำลัง
ซางควาย	ก้ายาน	<i>Styrax benzoides</i> Craib	Styracaceae	ลำต้น	ต้มน้ำดื่มแก้ตกขาว
ดูกลีไส	ขันทองพญาบาท	<i>Suregada multiflorum</i> Baill.	Euphorbiaceae	ลำต้น	เข้ายาแก้หื่นบชา
เปี้ย	ตะแบกเลือด	<i>Terminalia mucronata</i> Craib & Hutch.	Lythraceae	เปลือกต้น	ฝนน้ำกินแก้บิด
เก็ดัดหอย	แวมยูรา	<i>Torenia fournieri</i> Lind. Ex E.Fourn.	Scrophulariaceae	รากสด	ทุบพอกแผลลมแก้ปวดฟัน
นางแซงขาว	โลดทะนง	<i>Trigonostemon reidioides</i> Craib	Euphorbiaceae	ราก	ฝนน้ำทาแก้พิษ
หางหมาจอก	หางหมาจอก	<i>Uraria crinita</i> (L.) Desv. Ex DC.	Leguminosae	ราก	เข้ายาแก้อาการทางประสาท
มันปาะ	สร้อยสุวรรณ	<i>Utricularia bifida</i> L.	Lentibulariaceae	ทั้งต้น	ต้มน้ำดื่มบำรุงโลหิต

ตารางที่ 2 พืชสมุนไพรพื้นบ้าน 70 ชนิด (ต่อ)

ชื่อพื้นเมือง	ชื่อทั่วไป	ชื่อวิทยาศาสตร์	วงศ์	ส่วนที่ใช้	สรรพคุณ
แตดเต่า	คูสีดา	<i>Utricularia delphinoides</i> Pellegr.	Lentibulariaceae	ทั้งต้น	ต้มน้ำดื่มบำรุงโลหิต
อีเต่าปะ	ทิพแสด	<i>Utricularia minutissima</i> Vahl	Lentibulariaceae	ทั้งต้น	ต้มน้ำดื่มบำรุงโลหิต
แสนงูเขียว	เถาภูเขา	<i>Vanilla apophylla</i> Blume	Orchidaceae	ลำต้น	เข้ายาแก้โรคตับพิการ

3. ปัญหาและอุปสรรค

ในการจัดการอบรมในโครงการ ณ อุทยานแห่งชาติผาแต้ม อ.โขงเจียม จ.อุบลราชธานี ในวันที่ 26-27 สิงหาคม 2549 และอุทยานแห่งชาติภูจองนายอย อ.นาจะหลวย จ.อุบลราชธานี ในวันที่ 9 กันยายน 2549 นั้น พบว่ามีปัญหาและอุปสรรคที่ควรแก้ไขดังนี้

3.1 เวลาและสถานที่ ได้แก่ ลดระยะทางในการศึกษา เพิ่มระยะเวลาการศึกษา และไปศึกษาในสถานที่อื่นๆ เช่น เขาใหญ่ ภูกระดึง ภูหลวง

3.2 กิจกรรมที่ควรทำเพิ่มเติม ได้แก่ ให้มีการทำรายงานเพื่อให้นักศึกษาสนใจในกิจกรรม เพิ่มขึ้นให้มีการนำเสนอผลการศึกษาเปรียบเทียบกันเพราะทำการศึกษาคนละสถานที่ สรุปสิ่งที่ศึกษามาในขณะเดินป่า และมีหัวข้อการอนุรักษ์ธรรมชาติ

3.3 อาจารย์ไม่เพียงพอที่จะบรรยายให้ได้ยินทั่วถึงทุกคน

3.4 เลือกระยะเวลาการไปศึกษาให้เหมาะสมกับการเจริญเติบโตของต้นไม้

3.5 ควรจัดให้นักศึกษาไปพร้อมกันทั้งชั้นปี

บรรณานุกรม

1. กลุ่มงานวิจัยพันธุ์พืชป่ามีค่าหายาก และใกล้สูญพันธุ์ กองคุ้มครองพันธุ์สัตว์ป่าและพืชป่าตามอนุสัญญา กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2548. คู่มือศึกษาพันธุ์พืชป่า เล่มที่ 2. ชุมชมการเกษตรแห่งประเทศไทย, กรุงเทพฯ.
2. นันทวัน บุญยะประกัศร และคณะ, 2539. สมุนไพรไม้พุ่มบ้าน (1). สำนักพิมพ์ประชาชน, กรุงเทพฯ.
3. นันทวัน บุญยะประกัศร และคณะ, 2541. สมุนไพรไม้พุ่มบ้าน (2). สำนักพิมพ์ประชาชน, กรุงเทพฯ.
4. นันทวัน บุญยะประกัศร และคณะ, 2542. สมุนไพรไม้พุ่มบ้าน (3). สำนักพิมพ์ประชาชน, กรุงเทพฯ.
5. นันทวัน บุญยะประกัศร และคณะ, 2543. สมุนไพรไม้พุ่มบ้าน (4). สำนักพิมพ์ประชาชน, กรุงเทพฯ.
6. นันทวัน บุญยะประกัศร และคณะ, 2543. สมุนไพรไม้พุ่มบ้าน (5). สำนักพิมพ์ประชาชน, กรุงเทพฯ.
7. วัชร วิชากรชัยสรเดช และคณะ, 2547. พรรณไม้หอม: เถลิงพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ 5 ธันวาคม 2542. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, กรุงเทพฯ.
8. วัชร วิชากรชัยสรเดช และคณะ, 2547. พรรณไม้หอม: ในสวนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, กรุงเทพฯ.
9. พร้อมจิต ศรีลัมภ์ และคณะ, 2543. สารานุกรมสมุนไพร เล่ม 4 กกออีสาน. อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง, กรุงเทพฯ.
10. พร้อมจิต ศรีลัมภ์ และคณะ, 2548. สารานุกรมสมุนไพร เล่ม 5 สมุนไพรอีสาน. อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, กรุงเทพฯ.
11. อุทยานแห่งชาติผาแต้ม อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี. คู่มือดอกไม้ป่า. ศิริธรรม ออฟเซ็ท, อุบลราชธานี.
12. Saralamp, P., Chuakul, W., Tamsiriririkkul, R. and Clayton, T., 1996. Medicinal plants in Thailand: vol. I. Amarin printing, Bangkok.
13. Chuakul, W., Saralamp, P., Paonil, W., Tamsiriririkkul, R. and Clayton, T. 1997. Medicinal plants in Thailand: vol. II. Amarin printing, Bangkok.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ที่ กร 0529.11/ 5490

คณะเภสัชศาสตร์
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
อำเภอวารินชำราบ
จังหวัดอุบลราชธานี 34190

22 สิงหาคม 2549

เรื่อง ขออนุญาตนำนักศึกษาเข้าศึกษาพิษสมุนไพร ในอุทยานแห่งชาติผาแต้ม

เรียน หัวหน้าอุทยานแห่งชาติผาแต้ม

- สิ่งที่ส่งมาด้วย 1. รายชื่อเข้าศึกษาพิษสมุนไพร
2. รายละเอียดและกำหนดการการเข้าศึกษาพิษสมุนไพร

ด้วย คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ได้จัดทำโครงการการศึกษาความหลากหลายทางวัฒนธรรมและทางชีวภาพของสมุนไพรท้องถิ่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมความรู้แก่นักศึกษาในการศึกษาพิษสมุนไพร โดยเน้นให้นักศึกษามีประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับพิษสมุนไพรจากสถานที่จริง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการเรียนการสอนรายวิชากลัพัญญูศาสตร์ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจำแนกพิษสมุนไพร การนำพิษสมุนไพร ไปใช้ประโยชน์ในการบำบัดอาการเจ็บป่วย นอกจากนี้ ยังเป็นการเสริมสร้างทัศนคติที่ดีในด้านการอนุรักษ์พิษสมุนไพรและทรัพยากรธรรมชาติของประเทศ โดยมีกำหนดการดำเนินงานในระหว่างวันที่ 26-27 สิงหาคม 2549 นั้น

ในการนี้ คณะเภสัชศาสตร์ ใ้รขออนุญาตนำนักศึกษาคณะเภสัชศาสตร์ ชั้นปีที่ 2 จำนวน 58 คน และอาจารย์ผู้ควบคุมดูแล จำนวน 8 คน รายชื่อดังเอกสารที่ส่งมาด้วย 1 เข้าศึกษาพิษสมุนไพร ในอุทยานแห่งชาติผาแต้ม ในระหว่างวันที่ 26-27 สิงหาคม 2549 พร้อมนี้ ใ้รขอความอนุเคราะห์เจ้าหน้าที่นำทาง ที่พักสำหรับนักศึกษาและอาจารย์ และยานพาหนะในการเดินทางไปสำรวจและไปศึกษาพิษสมุนไพร ในช่วงระยะเวลาที่เดินทางไปสำรวจสถานที่และเข้าศึกษาพิษสมุนไพร ทั้งนี้ รายละเอียดกำหนดการเข้าสำรวจและศึกษาพิษสมุนไพร ดังเอกสารที่ส่งมาด้วย 2

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผศ.ดร.วันดี รุ่งวิจิตรประภา)

รองคณบดีฝ่ายวางแผนและวิจัย

รักษาการแทนคณบดีคณะเภสัชศาสตร์

สำนักงานเลขานุการ

โทรศัพท์ 045-353670, 353609

โทรสาร 045-288384

ที่ กษ 0529.11/๒๖๖๖

คณะเภสัชศาสตร์
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ย่านกาวินจรรย์
จังหวัดอุบลราชธานี 34190

๒๘ กันยายน ๒๕๔๙

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เผยแพร่โปสเตอร์ "พืชสมุนไพรพื้นบ้าน"

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย โปสเตอร์ "พืชสมุนไพรพื้นบ้าน" จำนวน ๑ แผ่น

ด้วย คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ได้ดำเนินงานโครงการศึกษาความหลากหลายทางวัฒนธรรมและทางชีวภาพ ภายใต้แผนงานอนุรักษ์ สืบสานประเพณี วัฒนธรรมที่ดีงามและพัฒนา ภูมิปัญญา ในการนี้ ได้จัดทำโปสเตอร์ "พืชสมุนไพรพื้นบ้าน" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ข้อมูลพืชสมุนไพร ซึ่งประกอบด้วย ชื่อพื้นบ้านของพืชสมุนไพร ชื่อวิทยาศาสตร์ สรรพคุณของพืชสมุนไพร ให้แก่หน่วยงานต่างๆ ใช้ประโยชน์ในการศึกษาข้อมูล นั้น

ในการนี้ คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ขอความอนุเคราะห์เผยแพร่โปสเตอร์ "พืชสมุนไพรพื้นบ้าน" ในหน่วยงานของท่าน ตลอดจนสถานีอนามัยในสังกัดหน่วยงานของท่าน เพื่อใช้ประโยชน์ในการศึกษาข้อมูล จำนวน ๑ แผ่น ดังสิ่งที่ส่งมาด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.นงนิตย์ สิริวัฒนสุข)
คณบดีคณะเภสัชศาสตร์

สำนักงานเลขานุการ
โทรศัพท์ 045-353609
โทรสาร 045-288384

ที่ ศธ 0529.11/ ๒๖๖๗๖

คณะเภสัชศาสตร์
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
อำเภอวารินชำราบ
จังหวัดอุบลราชธานี 34190

28 กันยายน 2549

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เผยแพร่โปสเตอร์ "พิษงูบนโพธิ์พื้นบ้าน"

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย โปสเตอร์ "พิษงูบนโพธิ์พื้นบ้าน" จำนวน แผ่น

ด้วย คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ได้ดำเนินงานโครงการศึกษาความหลากหลายทางวัฒนธรรมและทางชีวภาพ ภายใต้แผนงานอนุรักษ์ สืบสานศิลปวัฒนธรรมที่สืบมาและพัฒนา ภูมิปัญญา ในการนี้ ได้จัดทำโปสเตอร์ "พิษงูบนโพธิ์พื้นบ้าน" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ข้อมูลพิษงูบนโพธิ์ ซึ่งประกอบด้วย ชื่อพื้นบ้านของพิษงูบนโพธิ์ ชื่อวิทยาศาสตร์ สรรพคุณของพิษงูบนโพธิ์ ให้แก่หน่วยงานต่างๆ ใช้ประโยชน์ในการศึกษาข้อมูล นั้น

ในการนี้ คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ขอความอนุเคราะห์เผยแพร่โปสเตอร์ "พิษงูบนโพธิ์พื้นบ้าน" ในหน่วยงานของท่าน เพื่อใช้ประโยชน์ในการศึกษาข้อมูล จำนวน แผ่น ดังสิ่งที่ส่งมาด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.นงนิตย์ วีระวัฒน์สุข)

คณบดีคณะเภสัชศาสตร์

สำนักงานเลขานุการ
โทรศัพท์ 045-353609
โทรสาร 045-288384

ภาพที่ 2 เครือส้มลม (*Aganonerion polymorphum*)

ภาพที่ 3 ต่อไล่ (*Allophylus cobbe*)

ภาพที่ 4 ข่าใหญ่ (*Alpinia galanga*)

ภาพที่ 5 ยางดำ (*Anisochilus harmandii*)

ภาพที่ 6 เสี้ยวเครือ (Bauhinia penicilliloba)

ภาพที่ 7 น้ำอึก้า (Buchnera cruciata)

ภาพที่ 8 หุน (Argyreia osyrensis)

ภาพที่ 9 ขี้เจียก (Argyreia thorelii)

ภาพที่ 10 อีตูป่า (*Camchaya spinulifera*)

ภาพที่ 11 การบูรตาน (*Centranthera siamensis*)

ภาพที่ 12 เพชรพระอินทร์ (*Cirrhopetalum lepidum*)

ภาพที่ 13 พวงพิฆา (*Clerodendrum schmidtii*)

ภาพที่ 14 หมักก้านต่อ (*Clerodendrum serratum*)

ภาพที่ 15 อัญชัน (*Clitoria ternatea*)

ภาพที่ 16 จวงตุ่ม (*Combretum pilosum*)

ภาพที่ 17 เขือง (*Costus speciosus*)

ภาพที่ 18 คั่วแก๊ยง (*Cratoxylum cochinchinense*)

ภาพที่ 19 คั่วขน (*Cratoxylum formosum*)

ภาพที่ 20 ชู๊กระเจียว (*Curcuma sparganifolia*)

ภาพที่ 21 บวบลม (*Dischidia major*)

ภาพที่ 22 แปะแบเป (Dischidia nummularia)

ภาพที่ 23 ฝนแสนห่า (Drosera burmanii)

ภาพที่ 24 ฝนแสนห่าดิน (Drosera indica)

ภาพที่ 25 ขี้ไพนกุ่ม (Elephantopus scaber)

ภาพที่ 26 ตานกกรด (*Ellipanthus tomentosus*)

ภาพที่ 27 ปอเต่าไห้ (*Enkleia siamensis*)

ภาพที่ 28 บ้าบน (*Entada reticulata*)

ภาพที่ 29 หุ่นไห้ (*Erythroxylon cuneatum*)

ภาพที่ 30 เอียนค้อน (*Euryxcoma harmandiana*)

ภาพที่ 31 เอียนค้อน (*Eurycoma longifolia*)

ภาพที่ 32 มันปลา (*Fagraea fragrans*)

ภาพที่ 33 หางกวักผู้ (*Ochna serrata*)

ภาพที่ 34 ก้านเหลือง (*Gonocaryum lobbianum*)

ภาพที่ 35 ขมิ้นต้น (*Hedyotis corymbiformis*)

ภาพที่ 36 ปอบิด (*Helicteres hirsute*)

ภาพที่ 37 โมกเดี๋ย (*Holarrhena curtisii*)

ภาพที่ 38 โมกขาว (*Holarrhena pubescens*)

ภาพที่ 39 ไครีน้ำ (*Homonoia riparia*)

ภาพที่ 40 หูลิง (*Hymenocardia wallichii*)

ภาพที่ 41 ตาลเดี๋ยว (*Hypoxis aurea*)

ภาพที่ 42 หมากบก (*Irvingia malayana*)

ภาพที่ 43 เข็มแดง (*Ixora javanica*)

ภาพที่ 44 ชินบ่อสี (*Justicia procumbens*)

ภาพที่ 45 บานค้ำน้อย (*Kaempferia filifolia*)

ภาพที่ 46 สบแห้ง (*Kaempferia larsenii*)

ภาพที่ 47 ชูบหมูป (*Kaempferia rotunda*)

ภาพที่ 48 หมี่ (*Litsea glutinosa*)

ภาพที่ 49 เดื่อยไก่ (*Madhuca kerrii*)

ภาพที่ 50 ก้านทอง (*Millingtonia hortensis*)

ภาพที่ 51 กำไลช้างสาร (*Ochna integerrima*)

ภาพที่ 52 อีตก (*Olax psittacorum*)

ภาพที่ 53 หนวดแมว (*Orthosiphon aristatus*)

ภาพที่ 54 หนาดป่า (*Orthosiphon rubicundus*)

ภาพที่ 55 กวางสะเล็น (*Peristrophe lanceolaria*)

ภาพที่ 56 อีตุ๋ตัน (*Platostoma palustre*)

ภาพที่ 57 จ้าป่าน้ำ (*Pogostemon globulosus*)

ภาพที่ 58 หางหมาไน (*Psilotrichum ferrugineum*)

ภาพที่ 59 ก้านฉวชใหญ่ (*Rhodomyrtus tomentosa*)

ภาพที่ 60 นมถั่วฝักยาว (*Sophora exigua*)

ภาพที่ 61 ไม้ดอกแตก (*Spirolobium cambodianum*)

ภาพที่ 62 ชางควาย (*Styrax benzoides*)

ภาพที่ 63 ดอกไผ่ (*Suregada multiflorum*)

ภาพที่ 64 เป็ช (*Terminalia mucronata*)

ภาพที่ 65 เกล็ดหอย (*Torenia fournieri*)

ภาพที่ 66 นางแซงขาว (*Trigonostemon reidioides*)

ภาพที่ 67 หางหมาจอก (*Uraria crinita*)

ภาพที่ 68 มั่นปายะ (*Utricularia bifida*)

ภาพที่ 69 แดดเต่า (*Utricularia delphinioides*)

ภาพที่ 70 อีเต้าปะ (*Utricularia minutissima*)

ภาพที่ 71 แอนจูเขียว (*Vanilla aphylla*)

สมุดบันทึกการศึกษาพืชสมุนไพรนอกสถานที่

ณ อุทยานแห่งชาติผาแต้ม (26-27 สิงหาคม 2549)

และอุทยานแห่งชาติภูจองนายอย (9 กันยายน 2549) จ.อุบลราชธานี

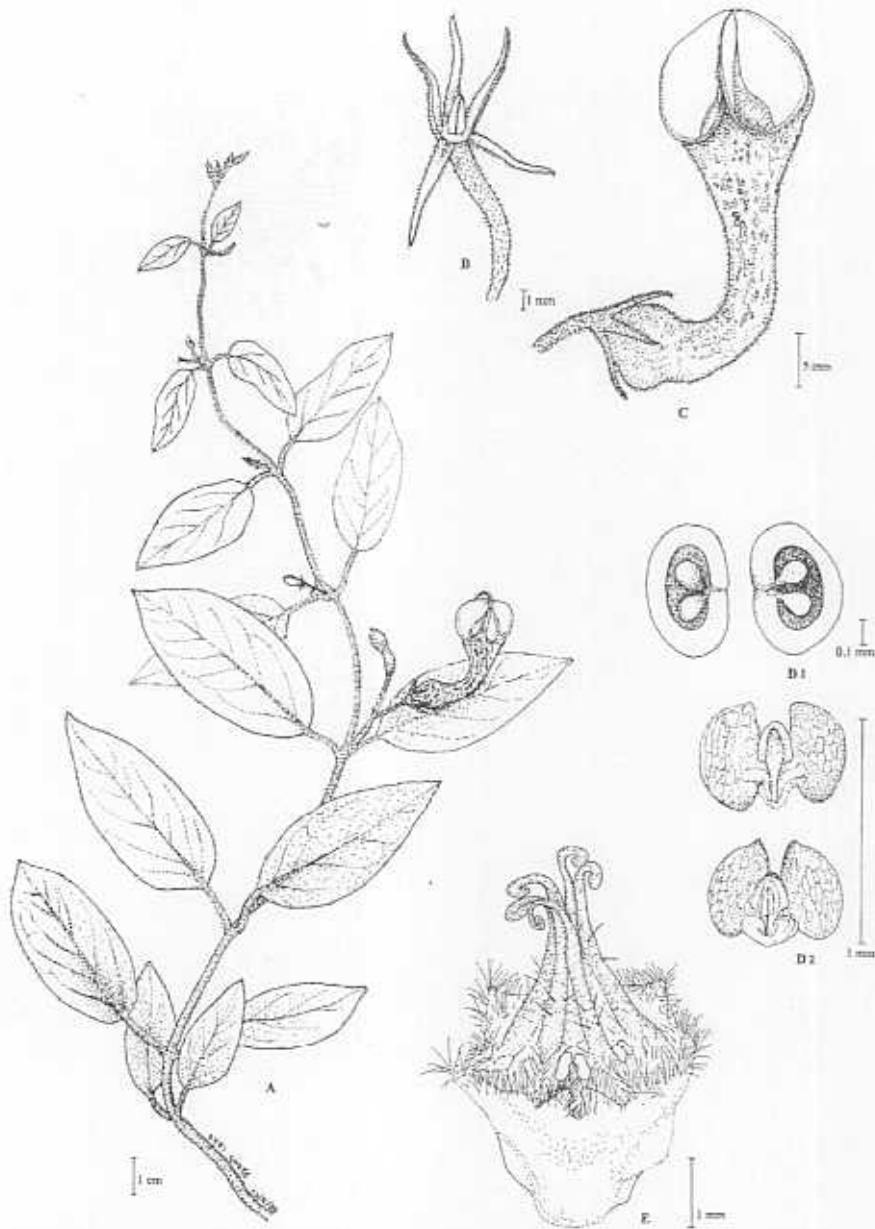

Figure 1. *Ceropegia hirsuta* Wight & Arn. A. habit; B. calyx and ovary; C. flower; D. pollinaria, 1. proximal view, 2. distal view; E. corona. All from T. Boonjaras 10 (BCU). Drawn by T. Boonjaras.

ชื่อ-สกุล _____ รหัสประจำตัว _____

สถานที่ศึกษาพืชสมุนไพร _____

พืชที่ชอบ _____ ชื่อวิทยาศาสตร์ _____

ข้อมูลอุทยานแห่งชาติที่ศึกษาพืชสมุนไพร

ชื่ออุทยานแห่งชาติ _____

ความหมายของชื่อ _____

พื้นที่ _____ ไร่ (_____ ตารางกิโลเมตร)

ที่ตั้ง

สภาพของป่าในอุทยานแห่งชาติ

ปัญหาที่สำคัญของอุทยานแห่งชาติ

คุณมีความคิดเห็นในการแก้ปัญหาต่างๆ อย่างไร

รายชื่อพืชสมุนไพรที่สำรวจพบ

อุทยานแห่งชาติภูจองนายอย

พืชที่พบในเส้นทางศึกษาธรรมชาติ สนสามพันปี ได้แก่ พืชสกุลขมิ้นชัน (*Curcuma*) นางอ้วก
แก้มขาว (*Habenaria rostellifera* Rehb.f.) พืชสกุลขำลิง (*Globba*) พืชสกุลหญ้าปักกิ่ง (*Murdania*) ปอ
เต่าไห (*Enkleia siamensis* (Kurz) Nevling) พุดทุ่ง (*Holarrhena curtisii* King & Gamble) พืชสกุลผัก
ปลาบ (*Cyanotis*) พืชสกุลตะแบก (*Lagerstroemia*) ปลาไหลเผือกเล็ก (*Eurycoma harmandiana*
Pierre) ปลาไหลเผือก (*E. longifolia* Jack) ขี้ครอก (*Urena lobata* L.) สร้อยสุวรรณ (*Utricularia*
bifida L.) ทิพเกสร (*U. minutissima* Vahl) หญ้าเข็ม (*U. coerulea* L.) คลุติดา (*U. delphinoides* Thorel
ex Pellegr.) พืชสกุลเอนอ้า (*Melastoma*) พืชสกุลกระดินทุ่ง (*Xyris*) จอกบัวขาว (*Drosera burmannii*
Vahl) หญ้าน้ำค้าง (*D. indica* L.) พืชสกุลหญ้ากาบหอยตัวเมีย (*Lindernia*) พืชสกุลเปราะ
(*Kaempferia*) ไม้ไม่รู้ลืม (*Elephantopus scaber* L.) ช้างน้ำ (*Ochna integerrima* (Lour.) Merr.)
ช้างน้ำ (*Gomphia serrata* (Gaertn.) Kanis) แววมยุรา (*Torenia fournieri* Lind. ex E.Fourn.) เอื้อง
หมาขนา (*Costus speicosus* (Koen.) Sm.) เจดพังคี (*Cladogynos orientalis* Zipp. ex Span.) คำมอก
หลวง (*Gardenia sootepensis* Hutch.) ขำก้า (*Platostoma annamense* (G.Taylor) A.J.Paton) พืชสกุล
เทียนป่า (*Impatiens*) พืชสกุลเทียนนา (*Ludwigia*) โศกกระสุน (*Psilotrichum ferrugineum* Moq.)
เสี้ยวดอกแดง (*Bauhinia penicilliloba* Pierre ex Gagnep.) พืชสกุลหนอนตายหาก (*Stemona*) พืช
สกุลตีนนก (*Vitex*) พืชสกุลเสี้ยวเงินเลี้ยง (*Prismatomeris*) พืชสกุลเคย (*Pandanus*) พืชสกุลปลา
(*Croton*) พืชสกุลส้มกุ้ง (*Begonia*) พืชสกุลกระชาย (*Boesenbergia*) เฌียงพริ้นนางแอ (*Carallia*
brachiata (Lour.) Merr.) พืชสกุลหญ้ารากหอม (*Salamonia*) พืชวงศ์องุ่น (*Vitaceae*) หญ้าหนวดแมว
(*Orthosiphon aristatus* (Blume) Miq.) พืชสกุลเฟินก้านดำ (*Adiantum*) หางกวักผู้ (*Ancistrocladus*
tectorius (Lour.) Merr.) ดีหมี (*Gonocaryum lobbianum* (Miers) Kurz) พืชสกุลขิง (*Zingiber*) พืชสกุล
พวงคัมพู (*Ardisia*) พืชสกุลสารภีแนน (*Calophyllum*) พืชสกุลปัด (*Lasianthus*) พืชสกุลหญ้าลิ้นงู
(*Hedyotis*) พืชสกุลมะขามแป (*Archidendron*) พืชสกุลประดับหิน (*Argostemma*)

พืชที่พบในเส้นทางศึกษาธรรมชาติ แก่งกะเลา-บ้านพลาญ ที่เพิ่มเติมจากเส้นทางศึกษา
ธรรมชาติสนสามพันปี ได้แก่ พืชสกุลมะยม (*Phyllanthus*) หนูปากกา (*Thunbergia fragrans* Roxb.)
กะอวม (*Acronychia pedunculata* (L.) Miq.) มังกรคาบแก้ว (*Brachycorythis helferi* (Rehb.f.)
Summerh.) พืชวงศ์น้อยหน่า (*Annonaceae*) อักคี่ทวาร (*Clerodendrum serratum* (L.) Moon) พืชสกุล
ก้นด้วย (*Rhodamia*) พืชวงศ์ก่อ (*Fagaceae*) ไกรทอง (*Erythroxylum cuneatum* (Miq.) Kurz) พืชสกุล
หญ้าหางม้า (*Eremochloa*) กระบก (*Irvingia malayana* Oliv. ex A.W.Benn.) พืชสกุลมะเดื่อ (*Ficus*)

อุทยานแห่งชาติผาแต้ม

พืชที่พบในเส้นทางศึกษาธรรมชาติ บ้านโพนงาม-บ้านดงนา ได้แก่ ค้ำอกหลวง (*Gardenia sootepensis* Hutch.) กระบก (*Irvingia malayana* Oliv. ex A.W.Benn.) พืชสกุลตีนนก (*Vitex*) พืชสกุลบุก (*Amorphophallus*) พืชสกุลมะเฒ่า (*Antidesma*) พืชสกุลขมิ้นชัน (*Curcuma*) พืชสกุลคิ้ว (*Cratoxylon*) พืชสกุลเหหัวประคู้ (*Eriosema*) ส้มกบ (*Hymenodictyon orixense* (Roxb.) Mabb.) ขว้าว (*Haldina cordifolia* (Roxb.) Ridsdale) แดง (*Xylocarpus xylocarpa* (Roxb.) Taub.) พืชสกุลเลียง (*Berrya*) พืชสกุลหางหมาจอก (*Uraria*) พืชสกุลตุ้มถา (*Strychnos*) ส้มลม (*Aganoderian polymorphum* Pierre ex Spire) เอื้องหมายนา (*Costus speciosus* (Koen.) Sm.) หมอน้อย (*Vernonia cinerea* (L.) Less.) ขิงกระต่าย (*Zingiber junceum* Gagnep.) พืชสกุลกะดังใบ (*Leea*) สังกรณี (*Barleria strigosa* Willd.) พืชสกุลเข็ม (*Ixora*) พืชสกุลส่องฟ้า (*Clausena*) พืชสกุลมะเดื่อ (*Ficus*) พืชสกุลผักหวานบ้าน (*Sauropus*) ใต้ไม่รู้ลืม (*Elephantopus scaber* L.) พืชวงศ์กาฝาก (Loranthaceae) พืชสกุลเทียนนา (*Ludwigia*) พืชสกุลเอนอ้า (*Melastoma*) พืชสกุลตะแบก (*Lagerstroemia*) ญ้าเข็ม (*U. coerulea* L.) พนมสวรรค์ (*Clerodendrum paniculatum* L.) พืชวงศ์ก่อ (Fagaceae)

“พยายามมีสติ...

และปล่อยทุกสิ่งให้เป็นไปตามปกติของมัน

จิตของท่านจะสงบมากขึ้น

มันจะสงบเหมือนบึงน้ำใสในป่าใหญ่

ซึ่งมีสัตว์ป่าที่สวยงามและหายาก

มาดื่มกินน้ำในบึงนั้น...”

หลวงพ่อบุญ

พืชชนิดที่ 1

ชื่อพื้นเมือง _____ ชื่อวิทยาศาสตร์ _____

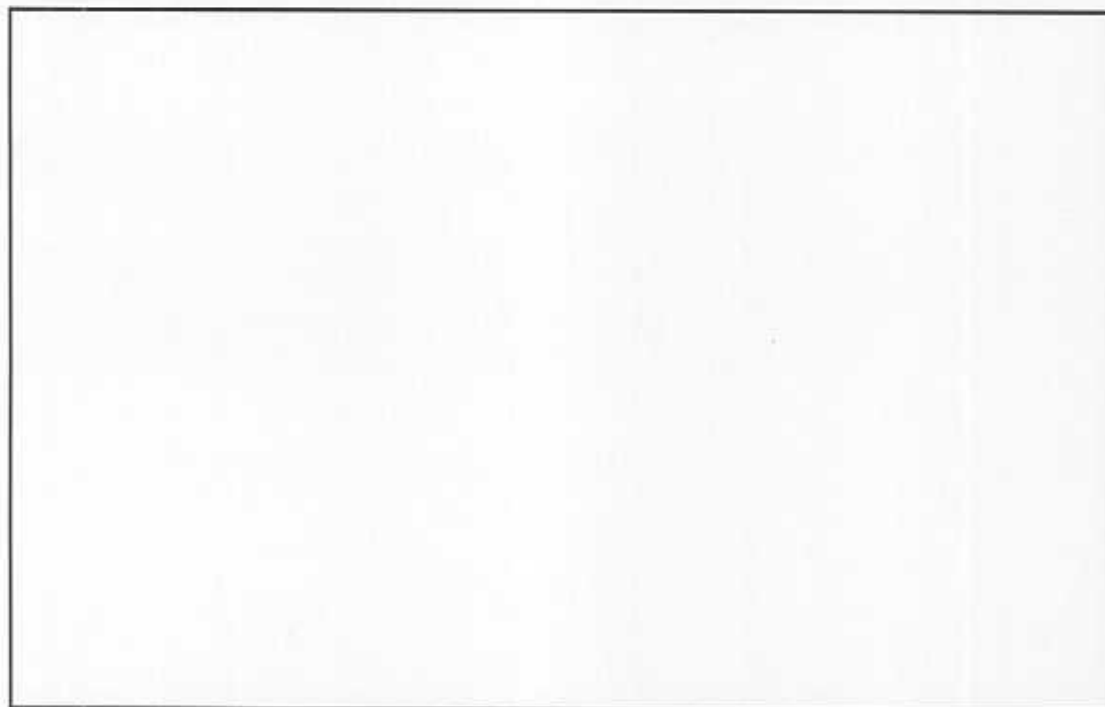
วงศ์ _____

สรรพคุณทางยา _____

ส่วนที่ใช้ _____

วิธีการใช้ _____

ภาพวาด/ภาพถ่าย

บันทึก

พืชชนิดที่ 2

ชื่อพื้นเมือง _____ ชื่อวิทยาศาสตร์ _____

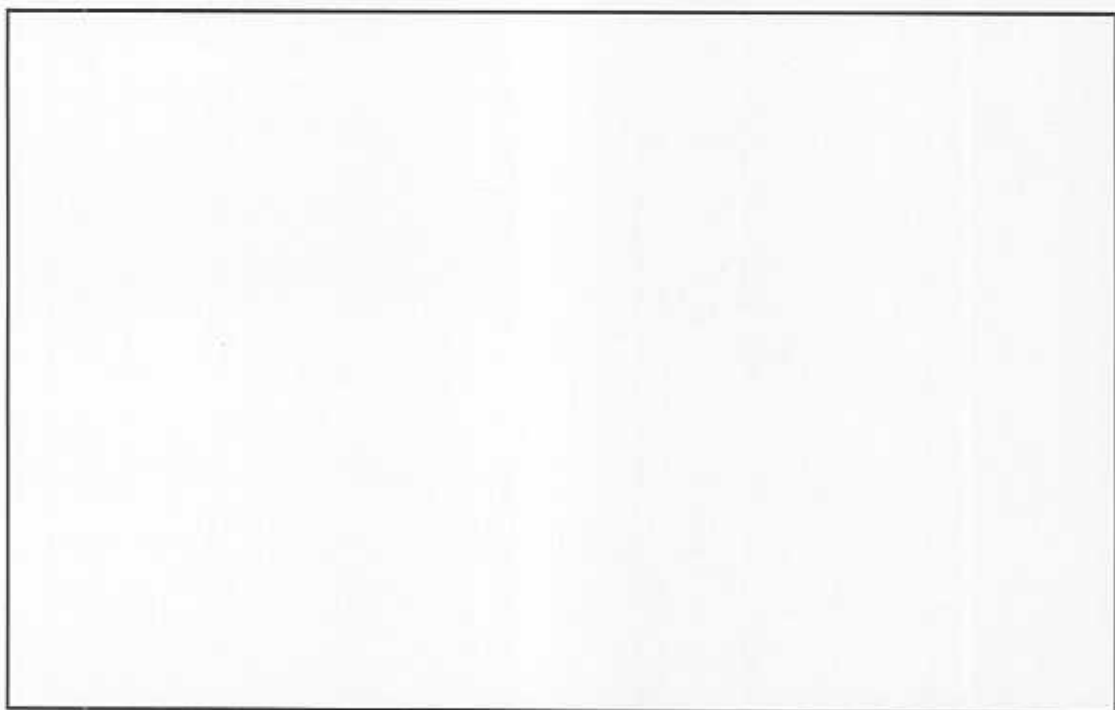
วงศ์ _____

สรรพคุณทางยา _____

ส่วนที่ใช้ _____

วิธีการใช้ _____

ภาพวาด

บันทึก

พืชชนิดที่ 3

ชื่อพื้นเมือง _____ ชื่อวิทยาศาสตร์ _____

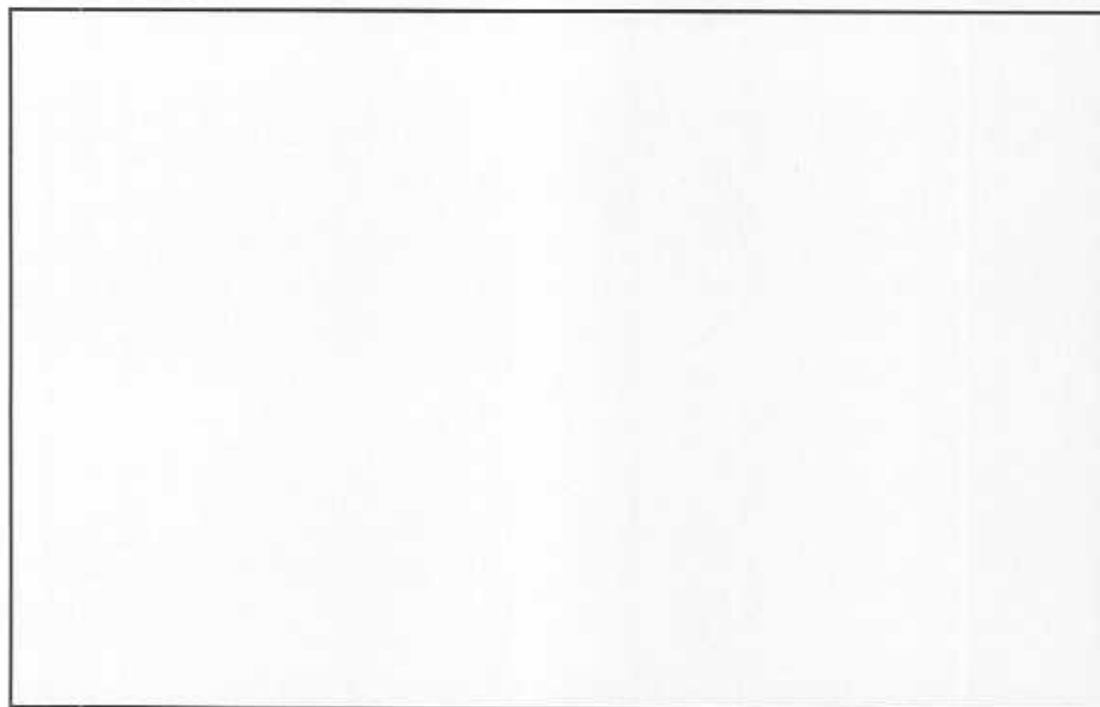
วงศ์ _____

สรรพคุณทางยา _____

ส่วนที่ใช้ _____

วิธีการใช้ _____

ภาพวาด/ภาพถ่าย

บันทึก

พืชชนิดที่ 4

ชื่อพื้นเมือง _____ ชื่อวิทยาศาสตร์ _____

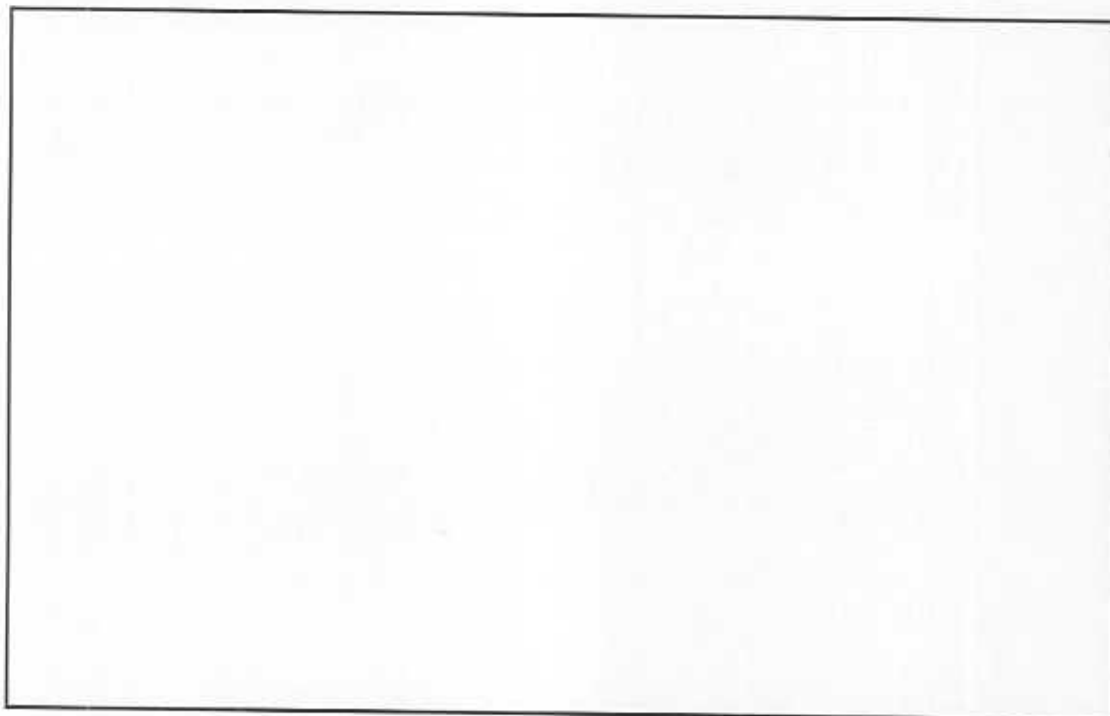
วงศ์ _____

สรรพคุณทางยา _____

ส่วนที่ใช้ _____

วิธีการใช้ _____

ภาพวาด

บันทึก

พืชชนิดที่ 5

ชื่อพื้นเมือง _____ ชื่อวิทยาศาสตร์ _____

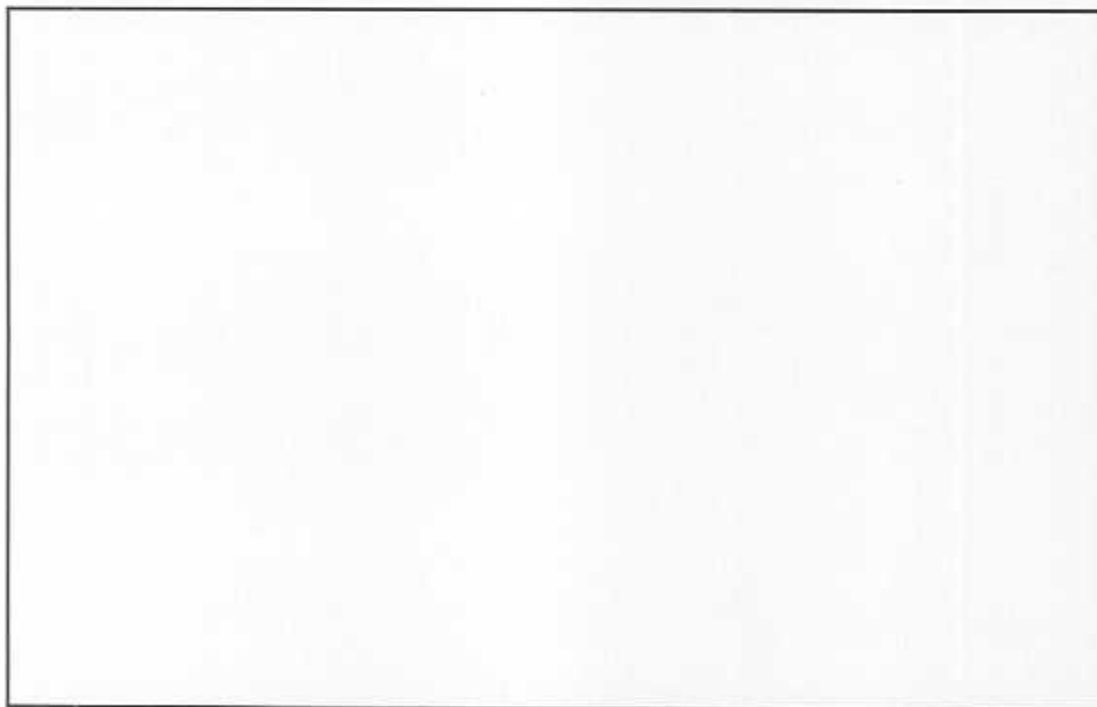
วงศ์ _____

สรรพคุณทางยา _____

ส่วนที่ใช้ _____

วิธีการใช้ _____

ภาพวาด/ภาพถ่าย

บันทึก

พืชชนิดที่ 6

ชื่อพื้นเมือง _____ ชื่อวิทยาศาสตร์ _____

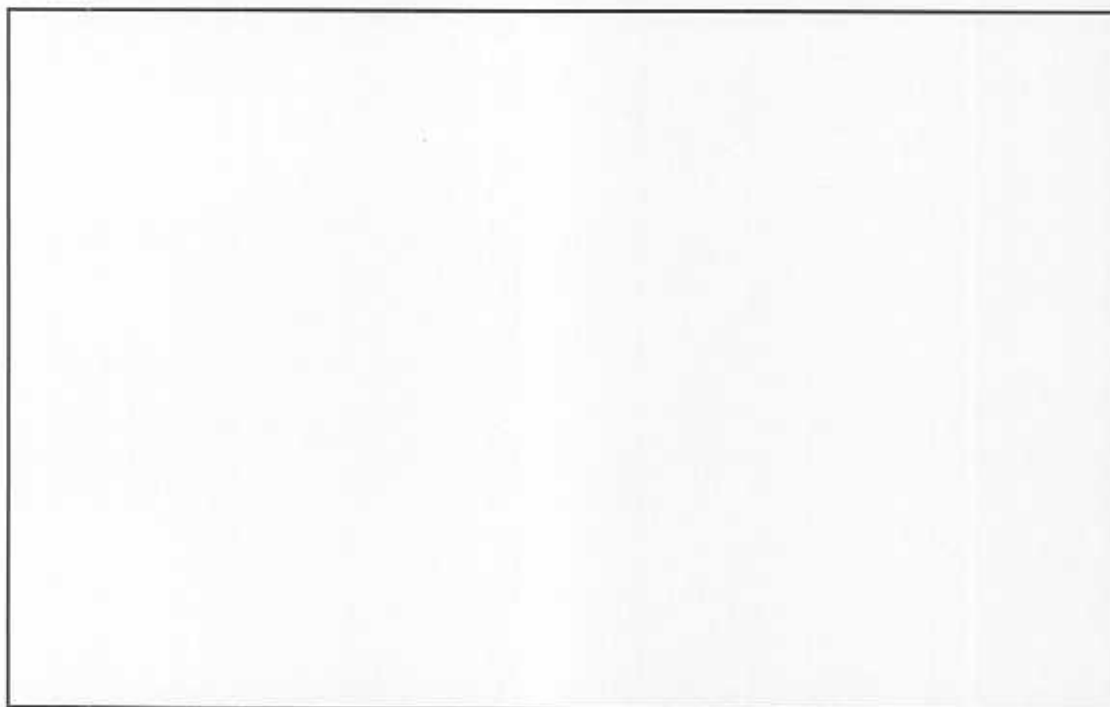
วงศ์ _____

สรรพคุณทางยา _____

ส่วนที่ใช้ _____

วิธีการใช้ _____

ภาพวาด

บันทึก

บันทึก
ป

กำหนดการ

โครงการการศึกษาความหลากหลายทางวัฒนธรรมและทางชีวภาพของสมุนไพรท้องถิ่น ณ อุทยานแห่งชาติผาแต้ม อ.โขงเจียม จ.อุบลราชธานี

26 สิงหาคม 2549

- 06.00 น. ออกเดินทางจากมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
- 09.00 น. ถึง อุทยานแห่งชาติผาแต้ม
- 10.00 น. เดินป่าศึกษาพืชสมุนไพร
- 12.00 น. รับประทานอาหารกลางวัน
- 13.00 น. เดินป่าศึกษาพืชสมุนไพร (ต่อ)
- 17.00 น. กลับถึงที่พัก
- 19.00 น. รับประทานอาหารเย็น

27 สิงหาคม 2549

- 08.00 น. รับประทานอาหารเช้า
- 09.00 น. เดินป่าศึกษาพืชสมุนไพร
- 12.00 น. รับประทานอาหารกลางวัน
- 13.00 น. เดินป่าศึกษาพืชสมุนไพร (ต่อ)
- 16.00 น. กลับถึงที่พัก
- 17.00 น. รับประทานอาหารเย็น
- 20.00 น. กลับถึงมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

กำหนดการ

โครงการการศึกษาความหลากหลายทางวัฒนธรรมและทางชีวภาพของสมุนไพรท้องถิ่น
ณ อุทยานแห่งชาติภูจองนายอย อ.นาจะหลวย จ.อุบลราชธานี

9 กันยายน 2549

06.00 น.	ออกเดินทางจากมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
09.00 น.	ถึง อุทยานแห่งชาติภูจองนายอย
10.00 น.	เดินป่าศึกษาพืชสมุนไพร
12.00 น.	รับประทานอาหารกลางวัน
13.00 น.	เดินป่าศึกษาพืชสมุนไพร (ต่อ)
17.00 น.	กลับถึงที่พัก
19.00 น.	รับประทานอาหารเย็น

สิ่งที่ต้องเตรียม

1. ขงใช้ส่วนตัว
2. รองเท้าเดินป่า รองเท้าแตะ
3. เสื้อกันฝน
4. หมวกกันแดด
5. เสื้อกันแดด
6. ยา
7. ไฟฉาย หรือเทียนไข

ภาคผนวก ค

ภาพที่ 72 การสำรวจพืชสมุนไพรเพื่อเก็บข้อมูลก่อนพานักศึกษาเข้ามาศึกษาในอุทยานแห่งชาติภูจองนางอย

ภาพที่ 73 การบรรยายขณะเดินศึกษาพืชสมุนไพร

ภาพที่ 74 หมอยาสมุนไพรให้ความรู้แก่นักศึกษาเกี่ยวกับลักษณะพืชสมุนไพร และการเก็บสมุนไพร

ภาพที่ 75 เจ้าหน้าที่ป่าไม้แสดงลักษณะเด่นของพืชสมุนไพรชนิดหนึ่ง

ภาพที่ 76 เจ้าหน้าที่ป่าไม้ให้ความรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแก่นักศึกษาที่ร่วมโครงการ

ภาพที่ 77 บรรยายการเดินป่าศึกษาพืชสมุนไพร ณ อุทยานแห่งชาติภูจองนายอย

ภาพที่ 78 นักศึกษามีกิจกรรมร่วมกันช่วยสร้างความสามัคคีภายในชั้นปี

ภาพที่ 79 ผู้ร่วมโครงการถ่ายภาพร่วมกัน ณ ป่าดงนาทาม อุทยานแห่งชาติผาแต้ม

ภาคผนวก ง

แบบประเมินโครงการศึกษาพืชสมุนไพรนอกสถานที่
วันที่ 26 - 27 สิงหาคม 2548 ณ อุทยานแห่งชาติผาแต้ม และวันที่ 9 กันยายน 2549
ณ อุทยานแห่งชาติภูจองนายอย จ.อุบลราชธานี

คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย / ลงใน () หรือเติมข้อความลงในช่องว่าง

1. สถานที่

() ภูจองนายอย () ผาแต้ม

2. เพศ

() หญิง () ชาย

3. รูปแบบการจัดกิจกรรม (5 = มากที่สุด หรือเหมาะสมที่สุด, ..., 1 = น้อยที่สุด หรือควรปรับปรุง)

	5	4	3	2	1
1. สถานที่ในการศึกษา					
2. ระยะเวลาในการจัดงาน					
3. รูปแบบกิจกรรมการศึกษานอกสถานที่					
4. ระยะทางในการเดินทางศึกษาพืชสมุนไพร					
5. ความเหมาะสมของที่พัก					
6. นักศึกษารู้จักพืชสมุนไพรมากขึ้น					
7. นักศึกษาตระหนักถึงความสำคัญของธรรมชาติมากยิ่งขึ้น					
8. การศึกษาพืชสมุนไพรนอกสถานที่ช่วยให้เกิด ความสามัคคีภายในชั้นปีเพิ่มขึ้น					
10. คุณมีทัศนคติต่อพืชสมุนไพร					
11. คุณได้รับประโยชน์จากการจัดโครงการ					

4. สิ่งที่ต้องปรับปรุง

ภาคผนวก จ

รายชื่ออาจารย์และบุคลากรที่เข้าร่วมโครงการการศึกษาความหลากหลายทางวัฒนธรรม
และทางชีวภาพของสมุนไพรท้องถิ่น จำนวน 12 คน

ลำดับ	ชื่อ-สกุล
1	อ.ดร.ระวีวรรณ แก้วอมตวงศ์
2	อ.ดร.สุภารัตน์ หอมหวล
3	อ.ดร.ไฉนุช กาญจนภู
4	อ.นิภาพร พึ่งนา
5	อ.จิตรดี อุประสงค์
6	อ.ภาณุพงษ์ พงษ์ชีวิน
7	อ.ศักดิ์สกุล ประสพพันธุ์
8	อ.มานิตย์ แซ่เตียว
9	คุณวิรัตน์ จันทร์ตรี
10	คุณสมชัย กิ่งคำ
11	คุณนพพล ภูมิสวัสดิ์
12	คุณณรงค์ ทุมมากรณ์

รายนามนักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการการศึกษาความหลากหลายทางวัฒนธรรม
และทางชีวภาพของสมุนไพรท้องถิ่น จำนวน 119 คน

ลำดับ	ชื่อ-สกุล
1	นายพรพงศ์ ชมทอง
2	นางสาวสุชัญญา มาศ บุระมูข
3	นางสาวจตุพร ปิ่นเจริญ
4	นางสาวนริรัตน์ ภูมิสี
5	นางสาวศิริพรรณ คุณมี
6	นายกรกานต์ พิพัฒน์ยรรยง
7	นายธีรรัช วิโรจน์สกุลชัย
8	นางสาวคุณกัญญา หนูอินทร์

- 9 นางสาวเมธาวี เคชรา
- 10 นางสาวเบญญทิพย์ ทรัพย์านนท์
- 11 นางสาวมูจลินท์ เรืองไพศาล
- 12 นางสาวพัชราพรรณ ภูสังข์
- 13 นางสาววิญสิริ สมอุ่มจารย์
- 14 นางสาวจินดาวรรณ ตรีศิลานันท์
- 15 นางสาวจันทร์ธิมา เพียรธรรม
- 16 นางสาววันวิษา รัตนปนัดดา
- 17 นายปณิธาน โรมสุข
- 18 นางสาวภัทราภรณ์ คุณทรัพย์
- 19 นางสาวจุฑามาศ มัชปะโต
- 20 นายอศุขย์ศักดิ์ เหลาแหลม
- 21 นายอรรถพล คุณาวิศรุต
- 22 นายศุภากร สุรนารถ
- 23 นางสาวนรีรัตน์ เพชรไพฑูรย์
- 24 นางสาวพวงเพชร จิวัดนารักษ์
- 25 นางสาวสุวิษา เจริญพร
- 26 นายวรวุฒิ กาญจนการุณ
- 27 นางสาวกัญจน์ธีรรา เพ็ญทองดี
- 28 นางสาวกัญชนพร ชนแดง
- 29 นายกীরติพงษ์ บุญสงค์
- 30 นายขจร ทองเสน
- 31 นายคงศักดิ์ สิงห์เสนา
- 32 นางกัณทรส ชันเงิน
- 33 นายจิตุพล กันทะมูล
- 34 นางสาวจารุณี ทองห้วน
- 35 นายฉัตรชัย พรหมประพันธ์
- 36 นายเชษฐวัท เสวดวงศ์
- 37 นางสาวดารัตน์ อ่อนปาน

- 38 นางสาวทรัพย์พานิช พลาบุญซ์
- 39 นายทูลศักดิ์ ปิ่นเขต
- 40 นายธนภณ ผ่องใส
- 41 นายนิคม กำแพงงาม
- 42 นางสาวนุศรา ทองภู
- 43 นางสาวบุญยิ่ง ถ้วนศรี
- 44 นางสาวปิยนุช บุญธรรม
- 45 นางสาวรัชนี วงษ์คำ
- 46 นางสาววงษ์ดิษฐ์ วิเชียรเทียบ
- 47 นายวิฑูรย์ วงษ์ราษฎร์
- 48 นางสาววัชรวิวรรณ ชูรัตน์
- 49 นายวิรัตน์ ทองปิ่น
- 50 นายสมคิด คล้ายทอง
- 51 นายสว่าง บุญชนะนันท์
- 52 นางสาวสาวิตรี ศรีสังข์บุญ
- 53 นายสิทธิศาสตร์ สุริยะศรี
- 54 นายสุนทร แก้วอำไพ
- 55 นายสุรศักดิ์ คณานันท์
- 56 นายอภิรักษ์ กุ้วจันทกุล
- 57 นางสาวอารียา โสมนัส
- 58 นางสาวอุษณีย์ แสงกุล
- 59 นางสาวกมลวรรณ สีเชียงสา
- 60 นางสาวธารารัตน์ พรยิ้ม
- 61 นางสาววราภรณ์ โลกนิมิตร
- 62 นายศราวุฒิ เสมารัมย์
- 63 นางสาวปาริชาติ ฉลาดสกุล
- 64 นางสาวทิชากร เกิดสาย
- 65 นางสาววันจักรินทร แวดล้อม
- 66 นางสาวฟาติดา กรชลกานต์

- 67 นางสาวโยธกา ฉานะสุน
- 68 นายเบญจวิทย์ อินทรพานิช
- 69 นายกานต์คนัย จันทร์ทรง
- 70 นายชนะยุทธ แสนศรี
- 71 นายสุวิชาติ สิทธิไธสกุล
- 72 นางสาวสุวิมล พงษ์สมบัติ
- 73 นางสาวอาติยา วัฒนศิริ
- 74 นางสาวชนัญญากานต์ ศรีประเสริฐ
- 75 นางสาววิภาวี ชาติขันธ์
- 76 นายชาญวิทย์ บุตรบุรี
- 77 นายธนวิทย์ พลสมบัติ
- 78 นางสาววิสาขา บุญทศ
- 79 นางสาวขวัญชนก ราชชมภู
- 80 นางสาวภัทร์ธนพร พลประดม
- 81 นายธวัชชัย รูปอ่อน
- 82 นายอภิชน คิลกลาง
- 83 นางสาวนิตา ทองพิชิตรัตน์
- 84 นายธัญพงศ์ กุณะวัฒนกุล
- 85 นางสาวปารมี ภูขาว
- 86 นายสุภเดช แสงसानนท์
- 87 นายธณัฐ ชินวุฒิวังศ์
- 88 นางสาววิวรรณ วรกุลพาณิชย์
- 89 นางสาวเมธยา ระงับพาล
- 90 นางสาวอัมไพพรรณ เชื้อมโหสง
- 91 นางสาวนุจรินทร์ เหลืองอิงคสุด
- 92 นางสาวจรัสพร วิจิตรสุนทรกุล
- 93 นางสาวรัชนีกร ยศะไชยรัตน์
- 94 นายเทวินทร์ เทียนวรรณ
- 95 นายทรงพล สิทธิการคำ

- 96 นางสาวราภรณ์ ศรีสังวาลย์
- 97 นางสาวธนิต ประดงดาโต
- 98 นายธีรศักดิ์ เนื่องวรรณะ
- 99 นางสาวภาวิดา ทัพพิน
- 100 นางสาววันวิสาข์ สุวรรณวงศ์
- 101 นางสาวรุณศิริ สารสุวรรณ
- 102 นางสาวคณินันต์ ชศคำลือ
- 103 นางสาวเกวณีน รักษาสรณ์
- 104 นายประสิทธิ์ชัย พูลผล
- 105 นางสาวไพทมา เหล่าดารจักร
- 106 นางสาวสุมาลี พิทักษ์ลิมนวงศ์
- 107 นายวุฒิไกร วิลามาศย์
- 108 นางสาววิศรา ผาสุขมุล
- 109 นายนราธิป อุดมฉวี
- 110 นางสาวปิยะนุช ชาตินุช
- 111 นายกิตติชัย ไชยศรีนะ
- 112 นางสาวกุลธิดา เขาคำ
- 113 นางขวัญธิดา ไชติบุตร
- 114 นางเจษฎาวดี แก้วมณีชัย
- 115 นางณัฐธินิชา แสนทวีสุข
- 116 นายธนกิจ วงศ์สิริเมธากุล
- 117 นางภัทราภรณ์ โค้วพัฒนกิจ
- 118 นางสาววนิดา ใจหมั่น
- 119 นางสาวสุคนธ์ทิพย์ แผ่นพรหม

